Bibljoteka Jagiellońska
Kraków

Opłata pocztowa opłacona ryczałtem. | זיבעטער יאָהרגאַנג. פּרייז 20 גראָשען | „CZĘSTOCHOWER CAJTUNG"

טשענסטאָכאָווער צייטונג

הײַנט 6 זײַטען.
דער נעקסטער נומער ערשײַנט פרײַטאָג ד. 20 ד. ח.

ערשײַנט יעדען פרײַטאָג.
רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע
ערשטע אַלעע 6. טעלעפאָן 201.

אַבאָנאַמענטס-פּרײַז
8 נומער 20 גראָשען.
אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע:
Częstochowa, Aleja 6. telefon 201.

Wtorek dnia 10 kwietnia 1928 | דינסטאָג, ד׳ רחוהמ״פ תרפ״ח.

ZARZĄD

Banku Przemysłowców i Kupców

w Częstochowie, spółdz. z ogr. odp. zawiadamia, że

w niedzielę, dnia 15 b. m. o godz. 5 po południu

w lokalu STOW. PRZEMYSŁOWCÓW i KUPCÓW, Kościuszki 13, odbędzie się

Walne Zgromadzenie

z następującym porządkiem obrad: 1) Zagajenie zgromadzenia 2) Wybór przewodniczącego. 3) Odczytanie protokułu poprzedniego walnego zgromadzenia. 4) a) Sprawozdanie zarządu za rok 1927, b) odczytanie bilansu i rachunku strat i zysków za rok 1927, c) sprawozdanie rady nadzorczej za rok 1927. 5) Odczytanie sprawozdania z rewizji, dokonanej z ramienia Żyd. Towarzystw Spółdzielczych w Polsce. 6) Przyjęcie bilansu i udzielenie absolutorjum Zarządowi i Radzie Nadzorczej. 7) Podział zysków. 8) Budżet na rok 1928. 9) Uchwalenie najwyższej sumy zobowiązań jakie spółdzielnia może zaciągnąć. 10) Oznaczenie granic najwyższego kredytu jaki może być udzielony jednemu członkowi. 11) Wybory: a) jednego członka zarządu i 3 zastępców zamiast ustępujących. b) 3-ch członków Rady Nadzorczej i 3-ch zastępców zamiast ustępujących. Ustępują: z zarządu p. J. Dawidowicz, z rady pp. R. Markowicz, M. Landau i J. Weinstok.

Uwaga: Członkowie ustępujący mogą być wybrani ponownie.
Zgromadzenie jest prawomocne bez względu na ilość obecnych członków.

די פערוואַלטונג פון דער

פאַבריקאַנטען און סוחרים-באַנק

אין טשענסטאָכאָוו מאַכט בעקאַנט אַלע מיטגלידער, אַז

זונטאָג, ד. 15 ד. ח. 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג

קומט פאָר אין לאָקאַל פון סוחרים פעראיין קאָשטשושקי 13

די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג. 2) אויסוועהלען אַ פּאַרזיצענדען. 3) אַדורכלעזען דעם פּראָטאָקאָל פון דער פריערער אַלגעמיינער פערזאַמלונג. 4) בעריכט פון דער פערוואַלטונג פאַר׳ן יאָהר 1927, אַדורכלעזען דעם בילאַנס און דעם רעכנונג פון געווין און פערלוסט פאַר׳ן יאָהר 1927 און דעם בעריכט פון אויפזיכטס-ראַט פאַר׳ן יאָהר 1927. 5) אַדורכלעזען דעם בעריכט פון דער רעוויזיע וואָס איז פאָרגעקומען דורכ׳ן רעוויזיאָנס-פערבאַנד פון די יודישע קאָאָפּעראַטיווען אין פוילען. 6) אָננעמען דעם בילאַנס און ערטיילען אַבסאָלוטאָריום דער פערוואַלטונג און אויפזיכטס-ראַט. 7) דאָס פערטיילען דעם ריוח. 8) דער בודזשעט פאַר׳ן יאָהר 1928. 9) בעשטימען די העכסטע סומע פערפליכטונגען וועלכע די באַנק קען אויף זיך נעמען. 10) פעסטשטעלען די העכסטע סומע קרעדיט וואָס די באַנק קען געבען יעדען פון די מיטגליעדער. 11) וועהלען פון אַ פערוואַלטונגס-מיטגליד אנשטאָט דעם אַרויסטרעטענדען ה׳ ח. דאַווידאָוויטש און 3 פערטרעטער, אויך 3 מיטגלידער פון ראַט אנשטאָט די אַרויסטרעטענדע ה״ה ראַמאַן מאַרקאָוויטש, מ. לאַנדוי און י. ווײַנשטאָק און 3 פערטרעטער.

בעמערקונג: די אַרויסטרעטענדע מיטגלידער קאָנען אויפסניי געוועהלט ווערען.
די פערזאַמלונג איז אין ערשטען טערמין גילטיג בײַ יעדער צאָהל אנוועזענדע.

דאָנערשטאָג דעם 12 אַפּריל לעצטער טאָג יו״ט האַלב 4 נאָכמ.
ווערט געשפּילט די פרעהליכע אָפּערעטע אין 5 בילדער

דער רבי האָט געהייסען פריילאַך זיין

פּרעמיערע! איבערראַשענדע נײַעס! פּרעמיערע!
דאָנערשטאָג האַלב 9 אָווענד מוצאי יום-טוב
ווערט געשפּילט צום ערשטען מאָל דער לעצטער שלאַגער וואָס איז געשפּילט געוואָרען אין קאַמינסקים טעאַטער אהן אויפהער מיט אַמאַ קארא, אָפּערעטע אין 3 אַקטען מיט אַ פּראָלאָג

יודעלעס בר-מצוה

מיטוואָך דעם 11 אַפּריל האַלב 4 נאָכמיטאָג
ווערט געשפּילט די שטאַרק אויסגענומענע קאָמישע אָפּערעטע אין 5 בילדער

די יודישע שיקסע

פּרעמיערע מיטוואָך 9 אָווענד פּרעמיערע
ווערט געשפּילט די לאַנג ערוואַרטעטע פּיעסע אין 4 אַקטען

דאָס לעבען פון אַ פרוי

זאַל „וואַרטאַ"

יודישע אַרטיסטען אונטער דער לייטונג פון אַרטיסט ה׳ ביאַלקאָחימסקי מיט׳ן אַנטייל פרויען: ביאַלקאַחימסקי, גאָלדשטיין, לובאַרטאָווסקי. מענער: ביאַלקאָחימסקי, בלאַט, הינער, ווײַנבערג, ליבערמאַן א. א.
מיט׳ן אַנטייל פון ליבלינג פון היגען פובליקום יונג-ליבהאָבער פּרעמיער פון ווילנער פאָלקס-טעאַטער

מ. טרילינג

בילעטען אין דרוק. פון ה׳ בעסטאַן, פון דאָנערשטאָג מעגליך פון 11 פריה אין קאַסע נעקס. פיהרער ה׳ עפּשטיין, מוזיק ה׳ בלומשטיין

700.000 | 700.000

הכל תלוי במזל!

מענש! אַלץ איז אַ צופאַל. מענש!
דורך אַ צופאַל קאָנסטו גליקליך ווערען!
דאַריבער איל זיך אין

Kantor wymiany i loterji

J. WEKSLER, Aleja 6

און קויף אַ לאָס צו דער מלוכה-לאָטעריע, וואו

יעדער צווייטער לאָס געווינט!

דאָס גרעסטע געווינס איז

700.000 זל.

יעדער צווייטער לאָס געווינט — | — יעדער צווייטער לאָס געווינט

700.000 | אַ גאַנצער לאָס 40, אַ האַלבער—20, אַ פערטיל—10 זל. | 700.000

פון 5 זל. | פון 5 זל.

Bank Przemysłowców i Kupców

פאַבריקאַנטען און סוחרים-באַנק

אין טשענסטאָכאָוו
צווייטע אַלעע נר. 22

קאַסע. געזעלשאַפט מיט בעגר. פעראַנטוואָרטליכקייט

נעמט אָן ווקלאַדען פון 5 זל.

פון 5 זל. | פון 5 זל.

אַ יונגט ווערט געזוכט

אין קאָנפעקציע-געשעפט
פון מ. פאַשטשאַק, אַלעע 16.
באַלד געצאָהלט.

דאָקטאָר **גוטמאַן**
איז צוריקגעקומען
1-טע אַלעע 8 טעלעפ. 744.

איך בעטייליג זיך אינ׳ם גרויסען צער פון מיין אינטימער פריינדין **רעגינא עפּשטיין** און פאַמיליע צוליב׳ן טויט פון זייער אונפערגעסליכער שוועסטער און טעכטער׳ל

סאַלושאַ נ״ע

אינ׳ם מאָרגען זאָלסטו אַ טרעסט געפונען.
מרדכי קויפמאַן.

די פערוואַלטונג פון **תלמוד תורה עירוני** מאַכט בעקאַנט, אַז אָנהויבענדיג פון ר״ח אייר וועלען די למודים אין דער שולע פאָרקומען אויך עטליכע שעה נאָכמיטאָג, אַזוי אַז די קינדער פון די פאָלקסשולען וועלען דאַמאָלס קענען לערנען.

דינסטאָג, דעם 3-טען אַפּריל ד. י. איז אין **קראָקא** נאָך קורצע און שווערע לײַדען געשטאָרבען אין פריהצײַטיגען עלטער פון 16 יאָהר אונזער היסנעליבסטע טײַערע טעכטער׳ל און שוועסטער

סאַלושאַ עפּשטיין נ״ע

און אין זעלבען טאָג דאָרט צו קבורה געבראַכט.
וועגען וואָס עס ווענען מודיע די אין טיעף פערבליבענעם טרויער
עלטערן, שוועסטער, ברידער, שוואָגער
און שוועסטערן - טאָכטער.

מיר דריקען אויס אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל דער פאַמיליע **הענעך עפּשטיין** צוליעב׳ן טויט פון זייער אונפערגעסליכער טײַערער טעכטער׳ל און שוועסטער

סאַלושאַ נ״ע

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
א. גרונדמאַן און פאַמיליע.

צו דער חתונה פון פר׳ל **חוה לובלינג** מיט ה׳ **פנחס מאַנדעל** װינשען מיר דעם יונגען פּאָר און די פאַמיליע אַ האַרציגען מזל-טוב.
אברהם און בלימע רחל גראָספעלד
ביאַליסטאָק.

מאַן טײַערע יוגענד-פריינדין **חוה לובלינג** צו איהר חתונה מיט ה׳ **פנחס מאַנדעל** שיק איך מײַנע האַרציגסטע ברכות.
אייביגע ליבע און אייביג גליק זאָלען זיין איהרע שטענדיגע בעגלייטערס.
נעציל לפּחיט, ביאַליסטאָק.

מיר נעמען אַנטייל אינ׳ם טרויער פון אונזערע אַקטיווע חברים
לאה און **איצעק לייב בירענבוים** און פאַמיליע צוליעב דעם פריהצײַטיגען טויט פון זייער פערשטאָרבענער טאָכטער

דבורה נ״ע

אין איהר אַרבײַט פאַר׳ן אויפבויענדען ארץ-ישראל זאָל איהר אַ טרייסט געפונען.
ציוניסטישע אַרבײַטס - פּאַרטײַ
„התאחדות" און „גורדוניה"
אין קלאָבוצק.

יודישע עקאנאמישע פאליטיק

עס קען דאכט זיך קיין צוויי מיינונגען נישט זיין, אז די עקאנאמישע לאגע פון יודען אין פוילען איז אזעלכע אז מיר דארפען פיהרען א ספעציעלע עקאנאמישע פאליטיק, וועלכע זאל האבען די אויפגאבע אויסצובעסערן די עקאנאמישע לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען.

אויב מיר יודען אלס בירגער פון לאנד דארפען אויפטרעטען צוזאמען מיט אלע אנדערע בירגער צו זארגען אז דער עקאנאמישער מצב פון דער מלוכה זאל זיך געפונען אין א גוטען צושטאנד, אויב מיר יודען זענען דער עלעמענט וואס נעמט דעם גרעסטען אנטייל אין דער עקאנאמישער פערזארגונג פונ'ם שטאט מוזען מיר אבער קיין אופן נישט פערגעסען אז די לאגע איז אזעלכע דאס מיר מוזען אויסער דער אלגעמיינער עקאנאמישער פאליטיק פיהרען א ספעציעל יודישע עקאנאמישע פאליטיק.

עס איז אמת, אז די יודישע לאגע אין פוילען איז פיעל לייכטער געווארען ווי פריהער, מיט צוויי יאהר צוריק האט מען מורא געהאט אז פיעל יודען וועלען מוזען אויסוואנדערען פון פוילען און היינט איז די פאניק אוועק, מען דארף אבער געדענקען אז מיר האבען אין פוילען א זעהר גרויסען פראצענט יודען אהן פרנסות, אהן בעשעפטיגונג, ווייל דער מסחר איז פיעל געפאלען. דער רוסישער מארק איז פערלויפיג פאר פוילען פערלוירען, אזוי אויך קען זיך גאליציען מעהר נישט שטיצען אויף דעם עסטרייך-אונגארישען מארק, וועלכער איז פאר איהר פערשלאסען און דאס איז געווען דער גרעסטער פערלוסט נאך פאר דעם יודישען סוחר'טום, ווארום חוץ דעם וואס דער עקספארט-מארק האט זיך אויף אזוי פיעל פערקלענערט טרעפט דער יודישער סוחר נאך אן וואס אמאל מעהר אויף דעם נישט-יודישען סוחר, וועלכער בעמיהט זיך מיט אלע כוחות צו פערנעמען די יודישע פאזיציעס און דער לעצטער האט אין פיעל הינזיכטען גרעסערע מעגליכקייטען דערצו.

און עס איז דאריבער פערשטענדליך אז אונזערע פערשטעהער אין די געזעצגעבערישע אנשטאלטען, אין סיים און סענאט דארפען אין דער ערשטער רייהע לייגען אכט אויף די עקאנאמישע בעדערפענישען פון די יודען אין פוילען און מוזען שטעהן אויף דער וואך אבצוהיטען נישט בלויז אז מיר זאלען נישט פערלירען די פאזיציעס נאר מיר זאלען קענען ווי מעגליך אויסבעסערן די עקאנאמישע לאגע און מיר זאלען קענען עגזיסטירן.

עס איז נעהיג צו בעדויערן דאס וואס צוליעב דער צושפליטערונג וואס איז פארגעקומען צווישען דעם פוילישען יודענטום בעת די לעצטע סיים און סענאט-וואהלען איז דער סוחרים-שטאנד דארטען געבליבען אהן א ספעציעלען פערשטעהער און ס'איז נישטא דער וואס זאל רעפרעזענטירען און רעדען אין נאמען פון דער גרויסער מאסע יודישע סוחרים און אינדוסטריעלער, דערפאר אבער איז דאס דער חוב טאקי פון אלע רעפוטאטען און סענאטארען וועלכע זענען געוועהלט געווארען מיט די שטימען פון די יודישע סוחרים אז זיי זאלען שטענדיג האבען פאר זייערע אויגען דעם טרויריגען עקאנאמישען מצב פון די יודען אין פוילען און האלטען פאר זייער אויפגאבע די דאזיגע לאגע אויפצובעסערן.

מיר האלטען אז פיעל פון די רעפוטאטען האלטען אז די יודישע לאגע דארף גרינדליך געענדערט ווערען, אז עס דארפען אבגעשאפט ווערען די נאך עגזיסטירענדע פערשידענע בעגרענצונגען פאר יודען און מיר זאלען פאקטיש זיין גלייכבערעכטיגט און ממילא וועט אפשר נישט זיין קיין ארט פאר א ספעציעל יודישער עקאנאמישער פאליטיק, אבער אזוי לאנג ווי דאס איז נישט אויסגעקעמפט, כל זמן די דאזיגע גרעסטע פארדערונג איז נישט פערווירקליכט געווארען טאר מען נישט פערגעסען אין די „חיי שעה" און מוזען אומבעדינגט אויסנוצען יעדע געלעגענהייט אום צו ווירקען אויף דער פערבעסערונג און פערלייכטערונג פון דער יודישער עקאנאמישער לאגע אין פוילען וואס עס איז פאר זיי א לעבענס-פראגע.

דער דורכשניטליכער יוד פון היינט, דער סוחר, קליינהענדלער אדער האנדווערקער קען בשום אופן נישט ווארטען ווען עס דריקט איהם א וועלכע ס'איז עולה, ביז עס וועלען דורכגעפיהרט ווערען די נויטווענדיגע פערלאנגען אין ברייטען מאסשטאב, אויב ער געפונט אז מען קען פערלויפיג איהם בעהילפיג זיין מיט וואס עס איז, איז דאס דער חוב פון אונזערע פערשטעהער, פון אונזערע רעפוטאטען און סענאטאר'ען מיט אלע מעגליכקייטען אדורכצופיהר'ען. וואס דאס קען זיי געוויס נישט שטערן ווייטער אנצוגעהן מיט זייער ארבייט און צו געהן אויף זייער ריכטונג, ווען מ'וועט אויספיהרען א גרינדליכע ענדערונג אין די בעציהונגען צו אונז און שאפען פאר די יודען די אמת'ע און פאקטישע גלייכבערעכטיגונג.

זיי טארען געוויס נישט אוועקלאזען און אבשטעלען זייער קאמף פאר'ן דערגרייכען די „חיי עולם", אבער דערווייל טארען זיי בשום אופן נישט פערנאכלעסיגען אויך די „חיי שעה".

י. פ.

די זיצונג פון שטאדט-ראט.

די לעצטע זיצונג פון שטאדט-ראט, וועלכע איז פארגעקומען אין צווייטען טערמין, איז גילטיג געווען ביי יעדע צאהל אנוועזענדע.

אנוועזענד זענען געווען 14 ראטסמענער. צוליעב דער אבוועזענהייט פון ביידע סעקרעטארען האט דעם פראטאקאל פערגעלעזענט דער פרעזעס.

עס ווערט בעטראכט דער טאג-ארדנונג און די בעזונדערע פונקטען וועלכע עס רעפערירט אין נאמען פון מאגיסטראט דער וויצע-פרעזידענט ד"ר נאוואק.

צוליעב דעם וואס דער בודזשעט פון לויפענדען יאהר איז נאך דורכ'ן מאגיסטראט נישט בעשטעטיגט געווארען ווערט פאר'ן חודש פעברואר פארגעזעהען א בודזשעט פראוויזאריום אין דער גרויס פון 294 טויזענד 976 זלאטעס.

דאן ווערט איינגעוועהלט אין דעם באאן-ראט ר. חוינאצקי און אלס פערטרעטער ה' סאלדרעצקי.

דער וויצע פרעזידענט רעפערירט דאן דעם פארשלאג און סטאטוט פון מאגיסטראט, לויט וועלכען דער מאגיסטראט נעמט 25 פראצענט פון דער ווערט פון בעלייכטונג וואס ווערט אויסגענוצט אין אלערליי עפענטליכע פערוויילונגס לאקאלען. דער פרעזידענט ווייזט אן אז דער דאזיגער פארשלאג איז אין זיינער צייט איינגעפיהרט געווארען דורך דער פריערדיגער שטאדט פערוואלטונג — און אויך די וואיעוואדשאפט האט דעם סטאטוט שוין בעשטעטיגט. — דער שטאדט-ראט נעמט אן דעם דאזיגען פארשלאג אהן דיסקוסיע.

דאן ווערט בעטראכט דער פארשלאג פון מאגיסטראט וועגען אוועקגעבען די הכנסה פון קינא-בילעטען וועלכע דער מאגיסטראט האט געהאט דעם 19 מערץ אין דעם נאמען-טאג פון מארשאל פילסודסקי — פאר דער שיף אויפ'ן נאמען פון מארשאל פילסודסקי. — דעם פארשלאג רעפערירט דער וויצע פרעזידענט, וועלכער ווייזט אן אז דער מאגיסטראט האט דעם פראיעקט בעשטעטיגט, און אז די גרויס פון דער הכנסה פון דעם דאזיגען טאג בעטרעפט 307 זלאטעס. דער פארשלאג ווערט אין רעזולטאט מיט א מעהרהייט שטימען אנגענומען. געגען דעם פארשלאג האבען געשטימט די יודישע סאציאליסטען.

דאן ווערט בעטראכט דער פארשלאג פון מאגיסטראט וועגען נעמען א הלואה פון 50 טויזענד זלאטעס אויף צו רעמאנטירען די היזער. די דערמאנטע סומע זאל געגעבען ווערען די הויז-ווירטשאפטען אלס 7 פראצענטיגע הלואה אויף אדורכצופיהרען רעמאנטן אין די שטארק בעדערפטע היזער — שפעטער נאכ'ן בעקומען די דאזיגע הלואה וועט דער מאגיסטראט ארויסגעבען נאך א גרעסערן הלואה אויף דעם דאזיגען צוועק.

דער שטאדט-ראט נעמט דעם פארשלאג איינשטימיג אן און געפולמעכטיגט דעם פרעזידענט יארמולאוויטש און לאווניק נאחטקאווסקי אדורכצופיהרען די פערהאנדלונגען וואס זענען מיט דער דאזיגער הלואה פערבונדען.

שפעטער האט דער וויצע פרעזידענט פערגעלייענט א בריעף פון וואיעוואדא אין וועלכען עס ווערט מיטגעטיילט אז די וואיעוואדשאפט ווארפט אב דעם בעשלוס פון שטאדט-ראט וועגען דער גרויס פון די יום-טוב שטייער פאר די ארבייטער, וועגען וועלכער דער שטאדט-ראט האט צוויי מאל אנגענומען בעשלוסען. די וואיעוואדשאפט האלט אז אזוי ווי די סומע איז בעשטימט געווארען איבערן בודזשעט, דארף זי פריהער האבען א בעשטעטיגונג פון דער אויפזיכטס-מאכט.

בעת'ן בעהאנדלען דעם בריעף איז געקומען צו א קאנפליקט צווישען די ראטסמענער שלעזינגער און חוינאצקי, צום סוף האט דער שטאדט-ראט דעם בריעף גענומען אין אכט.

עס ווערט אויך בעטראכט און בעשטעטיגט דער פארשלאג פון מאגיסטראט וועגען דער אונטערשטיצונגס-אקציע פון לעבענס-מיטעל פאר ערווערבסלאזע אויף די פערגאנגענע ניי-יאהר חגאות — אויף דעם צוועק האט די וואיעוואדשאפט געגעבען 4 טויזענד זלאטעס, דער מאגיסטראט האט אבער דארויף אויסגעגעבען 16 טויזענד זלאטעס, צוליעב דעם עקצעפטירט דער שטאדט-ראט די איבריגע סומע.

צום סוף ווערען בעטראכט איינינע דרינגענדע פארשלאגען דערונטער פון ר. יאנושעווסקי וועגען צוריקהאלטען דאס נעמען פון די הויז-ווירטען דעם נייעם אינוועסטיציע שטייער, אויף צו לעגען נייע טראטוארען. — געגען דעם פארשלאג טרעט ארויס ר. קאושיפיערסאק. — צום סוף ווערט די דרינגליכקייט אנגענומען.

ר. יאנושעווסקי רעפערירט ברייטער זיין פארשלאג און ווייזט אן אז פערשידענע הויז-ווירטען האבען בעקומען צושיקט צו בעצאהלען ביז 1200 זלאטעס אויף דעם אינוועסטיציע-שטייער, אזוי אבער ווי דער מאגיסטראט וויל ערשט אדורכפיהרען דאס לעגען די טראטוארען אין 4 חדשים ארום, וואלט דעריבער געוואונשען געווען אז מען זאל דאס איינציהען, דעם שטייער צוריקציהען און איבערגעבען דער פינאנס-קאמיסיע די פראגע נאכאמאל צו בעטראכטען.

ה' כוינאצקי טרעט ארויס געגען דעם פארשלאג, אנווייזענדיג דאס אזוי ארום וועלען קענען בעקומען בעשעפטיגונג א גרעסערע צאהל ארבייטסלאזע.

אין רעזולטאט איז דער פארשלאג אבגעווארפען געווארען מיט א מעהרהייט שטימען.

צוליעב דעם וואס דער טאג-ארדנונג איז געווען ערשעפט — איז די זיצונג געשלאסען געווארען האלב 9 אווענד.

הערדענדע פרויען טראכטען צו בעזייטיגען יעדע שטוהל-פערהאלטונג דורכ'ן געברויך פון נאטירליכען „פראנץ-יאזעף" ביטער-וואסער לייטער פון אוניווערזיטעטס-פרויען קליניקען לויבען דאס עכטע וואסער Franciszka Józefa ווייל עס איז לייכט צו פערנעהמען און ווירקט אין א קורצע צייט אהן נעבען-ערשיינונג.

(13 דער יודישער פירשט.

העכסט-אינטערעסאנטער היסטארישער ראמאן פון יודישען לעבען אין 16-טען יאהרהונדערט, לויט יאהאן פון ווילדענראדט.

יודיש דורך: י. געלזאהן.

(פארטזעצונג).

צוויי טאג איז די רייזע צוגעגאנגען זעהר רוהיג אהן שטערונגען. די צוויי ברידער קאחריני האבען זיך געדרייט צום קאפיטאן ווי פוליטער-לייט, און זייער שוועסטער לעאנארא איז געזעסען אליין אין א בעזונדערער קויטע, און טאג ווי נאכט איז זי געווען טיעף פערטראכט. ערשט אויפ'ן דריטען טאג, גאנץ פריה, האט דער וועכטער וואס איז געשטאנען אויף דער וואך, סיגנאלירט אז ער זעהט פון ווייטען ווי עס קומען אן עטליכע קריגס-שיפען, און ער ווייס נישט אויב דאס זענען וועניציאנער אדער טערקישע.

די ברידער קאחריני האבען צוליעב דעם זיך שוין גענומען פערברייטען צום קאמף. מען האט אנגעשטעלט די הארמאטען, און די גאנצע שיף-מאנשאפט האבען בעקומען געוועהר, און זענען אנגעגרייט געווארען יעדער אויף זיין ארט, און דאן האבען זיי שוין דייטליך געזעהען אז די אנגעקומענע שיפען זענען טערקישע וועלכע קומען גראד צו זייער שיף.

פריהער האבען זיי גערעכענט זיך אנצורוקען אין א זייט, אבער זייער שנעלע האט דאס נישט ערלויבט, און זיי האבען זיך גענומען ענערגיש צום קאמף טראץ דעם וואס געגען זיי זענען געווען דריי טערקישע קריגס-שיפען.

באלד האט זיך אנגעהויבען א העפטיגער קאמף, די וועניציאנער האבען געשאסען מיט א שרעקליך פייער, פון וועלכען איין טערקישע שיף האט באלד אנגעהויבען זינקען, און א צווייטע שיף האט זיך געמוזט פערנעמען זיך צו ראטעווען פון אונטערגעהן, און די וועניציאנער האבען געטראכט אז עס וועט זיי געלינגען צו בעזיעגען די שונאים, אבער פלוצים האבען זיי בעמערקט א גרויס לאך אין זייער שיף, דורך וועלכען דאס וואסער האט זיך אנגעהויבען ארייננקומען, און זיי האבען זיך געפונען אין גרעסטען געפאהר.

די טערקען האבען דאס בעמערקט און פערגרעסערט זייער שיסעריי, און נאך א קורצען קאמף זענען די טערקישע שיפען צו נאהנט צו דער וועניציאנער שיף זי ארומגערינגעלט, און די טערקען זענען אריבער אויף דער וועניציאנער שיף, וואו עס האט זיך אנגעהויבען א שלאכט מיט שפיזען און בייגנעטען, — אבער מעהרסטענס מאטראזען און וועלכע האבען זיך בעהאלטען נישט וועלענדיג געהן אויף א זיכערן טויט, בלויז די צוויי ברידער קאחריני און עטליכע פון זייערע מאנשאפט האבען נאך געקעמפט מיט די לעצטע כוחות.

לעאנארא איז געזעסען אין אונטערשטען טייל פון שיף אין א קליינינקען צימער און זי האט געציטערט ווי אין פיבער. באלד ווי ס'האבען זיך געוויזען די געפערליכע שיפען האט איהר ברידער זי געווארנט אז זי זאל נישט ארויס פון איהר צימער, און אזוי איז זי געזעסען אין דער גרעסטער שרעק הערענדיג ווי עס האט אמאל ווערט דער קריג שטערקער און העפטיגער, און די שיסעריי מיט די שרעקליכע געשרייען האבען זי אינגאנצען ערשיטערט.

פלוצים האט זיך געעפענט די טיר פון איהר צימער און איינער פון די מאטרוזען איז אריינגעקומען מיט א שווערער שפיז אין האנד, וועלכען ער האט אוועקגעלעגט אויפ'ן טיש און גערופען:

דיין ברודער דער שיפס-קאמענדאנט האט מיך געשיקט דיר אנזאגען אז דער פיינד האט אונז בעזיעגט, און מיר האבען נאר איין וועג צו שטארבען!

לעאנארא האט גאר נישט פערשטאנען וואס דער מענש רעדט צו איהר, זי האט זיך אלס וועמער איינגעהערט צו די קולות וואס האבען דערגרייכט פון אויבען, וועלענדיג צווישען זיי דערקענען דעם קול פון דעם מענש צו וועלכען זי שטרעבט... אבער דער מאטראז האט אויף איהר געקוקט מיט צארן און געזאגט:

אלץ איז אוועק, און עטליכע מינוט וועט אויף אונזער שיף קיין לעבעדיג נפש נישט זיין, מיר מוזען זיך אליין דאס לעבען נעמען, אום נישט אריינצופאלען אין די טערקישע הענט — און רעדענדיג האט ער איהר אנגעוויזען אויף דער שפיז...

לעאנארא האט איצט אנגעהויבען צו פערשטעהן וואס דא קומט פאר, אבער דער מאטראז האט מעהר קיין געדולד נישט געהאט און ער האט אויסגערופען:

מאך דאס שנעלער, ווארום אויב נישט מוז איך דאס מאכען...

וואס, דו ווילסט מיך הרג'נען?

יא, אזוי האט דיין ברודער דער קאמענדאנט בעפוילען!

אבער האב רחמנות אויף מיינע יונגע יאהרען, און לאז מיך לעבען — האט לעאנארא ביטער געוויינט.

רחמנות? זאגסטו, ווען מיין איינציגע טאכטער וואלט דא איצט זיין וואלט איך אויך אנדערש נישט געטאהן.

וועהרענדיג אז דער אלטער האט בעשלאסען זי אומצוברענגען, האט זי געוואלט ארויסלויפען פון צימער, אבער דער מאטראז האט זי צוריקגעהאלטען און געזאגט שטרענג: שנעלער גרייט זיך צום טויט.

לעאנארא איז אומגעפאלען אויף די קניען און אנגעהויבען צו בעטען נאך מיט א ווייטערליך געוויין, וועלכעס האט דעם מאטראז געריהרט, און נישט וועלענדיג איהר איבעררייסען האט ער געווארט ביז זי וועט ענדיגען איהר געבעט.

באלד האט זיך די טיר פון צימער אויפגעריסען און עטליכע טערקען זענען אריין קעמפענדיג מיט די בלויזע שווערדען מיט איהר ברודער מארקוס, דער קאמף האט עטליכע סעקונדען געדויערט, און ענדליך האבען די טערקען געזיעגט, ווייל זיי האבען אלע וועניציאנער מיט איהר ברודער בעזייטיגט פון צימער, און גלייכצייטיג מיט איהר [illegible] האט זי זיך ביי זיך געגעבען אז זיי וועלען זי נישט הרגע'ן.

מיר וועלען דיך אבהיטען ווי א אויג אין קאפ, ווייל נאר צוליעב דיר זענען מיר אהער געקומען — האט דער טערקישער אנפיהרער צו איהר געזאגט — מיר נעמען דיך ארונטער אויף אונזער שיף, וואו מיר האבען פאר דיר פערגרייט א צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען, און מיר וועלען דיך אוועקפיהרען קיין קאנסטאנטינאפאל.

הערענדיג דאס ווארט קאנסטאנטינאפאל איז לעאנארא צו זיך געקומען, און ס'איז ביי איהר קיין צווייפעל נישט געווען אז דאס האט דון יוסף נאך איהר געשיקט, און ער ווארט געוויס אויף איהר אין דער צווייטער שיף.

די טערקען האבען זיך שנעל אבגעפערטיגט מיט די עטליכע וועניציאנער, און איינינע האבען לעאנארא'ן גענומען אויף די הענד, צוזאמען מיט אלע איהרע זאכען, און דאס איבערטראגען אויף זייער שיף.

זיצענדיג אין איהר פיין צימער, און וועלענדיג וויסען אויב איהר יוסף איז דא, האט זי געפרעגט איינעם פון די טערקען: צו וועמען פיהרט איהר מיך קיין קאנסטאנטינאפאל?

צו מחמד סקולי — האט ער געענטפערט.

נישט צו דון יוסף?

מיר האבען נישט קיין שום געשעפטען מיט דון יוסף — אונזער העכסטער איז דער גרויס-ווזיר מחמד-סקולי, און צו איהם וועלען מיר דיך פיהרען!

לעאנארא איז זעהר דערשראקען געווארען, און געוואלט ארויסלויפען ווי משוגע, אבער צוויי טערקען האבען זי גענומען און אהינגעלעגט אויף איהר געלעגער, ווי זי איז געלעגען שוואך אין חלשות.

און די שיף איז מיט טריומף אבגעפאהרען צוריק קיין קאנסטאנטינאפאל.

(פארטז. קומט)

איבער'ן ים.

(געדאנקען צו שביעי של פסח).

מיר פײַערען הײַנטער אזוי ווי אלע יאהר דעם חג החירות, מיר דערמאנען דעם נס פון קריעת - ים - סוף ווי אזוי אונזערע עלטערן זענען געגאנגען איבער'ן ים, אבער מיר טהון דאס גלאט אויבערפלעכליך און מען טראכט זיך נישט טיפער ארײַן אין דעם פס-קאסישען זין פון דעם, אז דאס זאל זײַן פאר אונז א לימוד, ווי מיר דארפען זיך פיהרען און וואס מיר דארפען טהון.

יציאת מצרים און מצרים שוקע און מ"ט שערי טומאה, פערקנעכטעט ביז'ן לע-צטען, נישט האבענדיג קײַן אהנונג, וואס עס איז פרײַהייט און וואספערע גרויסען ווערט עס האט פאר'ן מענש די דאזיגע פרײַהייט, האבען זיך די בני ישראל צוזאמענגעטאן צו זייער ערלעזער משה רבינו, וועלכער האט זײַ מיט די פרײַהייטס-טירעטען בעקענט, וועלכער האט פאר זײַ געפרעדיגט וועגען זעל-בסטשטענדיגקייט און אונאבהענגיגקייט און זײַ זענען איהם נאכגעגאנגען, נישט גערעכענט זיך מיט דעם וואס זייערע אונטערדריקער וועלען זאגען, נישט טראכטענדיג וואס זײַ וועלען טהון אין דער מדבר, פון וואנען זײַ וועלען דארט נעמען אויף חיונה און בלויז מיט זייערע שטיקלעך מצה אויף די פלייצעס האבען זײַ זיך אין אזא היפטען און הופטען וועג געלאזט.

ווערענדיג אז דער שונא, זייער מעכ-טיגער אונטערדריקער יאגט זײַ נאך מיט זײַנע שטארקע רײַטהענגען, מיט זײַן געפאנצערטע פאלוטער און וויל זײַ צוריק צום יאך פון קנעכטשאפט פיה-רען, נישט קענענדיג זיך איהם אנט-געגענשטעלען, נישט פיהלענדיג זיך בכח מיט איהם צו קעמפען, זענען זײַ געלאפען אין ים, אין ברויזענדען ים ארײַן גע-לאפען, בעסער דערטרינקען צו ווע-רען אין ים, האבען זײַ זיך געטראכט, פריער צו זײַן פערקנעכטעט און פער-שקלאפט און אט איז מיט זײַ דאס גרויסע נס פון קריעת ים-סוף געשע-הען, דער ים האט זיך געשפאלטען, די ברויזענדע כוואליעס האבען זיך אבגערוקט מיט דרך - ארץ פאר די פרײַהייטס-קעמפער און די וועלען פון ים האבען זיך אוועקגעשטעלט אין א וואנט ביז די זיך געפיהרער זענען ארי-בער, און ווען די נאכיאגער, די אונ-טערדריקער זייערע וועלען נאך זײַ ארײַן אין ים, מיינענדיג אז אויך פאר זײַ וועט דער ים זיך אבריקען, זענען זײַ ווי אײַנער דערטרינקען געווארען און אויפ'ן באדען פון ים זײַנער טויט גע-פונען.

עס האט מען זיך געזעהן דעם גרוי-סען נס פון קריעת ים - סוף, אז פאר מענשען וואס ווילען זיך פון גלות-יאך בעפרײַען ווערען געטהון נסים ווערט דער ים אויפגעטריקענט אום זײַ צו דער בעפרײַאונג מיטצוהעלפען, ווײַל זײַ זענען דאס ווערט, זײַ האבען דאס פערדיענט.

און מיר?

ווי געזאגט, מיר דערמאנען די רע-זונגע נסים, מיר ווערען בעגײַסטערט פון דער אפפערווילינקייט פון אונזערע עלטערן, מיר שטאלצירען מיט זייער העלדישקייט, אבער אין דער טהאט אין דער ווירקליכקייט טהוען מיר גארנישט זיך צו בעפרײַען, ווײַל מיר בעזיצען נישט קײַן העלדישקייט, מיר האבען נישט די קראפט, דעם אינערליכען כח וואס זאל אונז בעווענען צו גרויסע און ענטשײַדענע מעשים.

ווענען פיעל פון אונזערע ברידער מיט צוויי יאהר צוריק זיך געאײַלט העל-דען און זײַ האבען זיך געווארפען אין ים, זײַ האבען אוועקגעווארפען זייערע געשעפטען און זייער וואוילשטאנד אין גלות און געלאזט זיך קײַן ארץ-ישראל, מיט דעם אינערליכען רצון מיטצוהעלפען צום בוי, צום אויפ-בליהען פון אונזער אלט-נײַ-לאנד זע-נען זײַ אבער פון די אנדערע ברידער אין גלות נישט ווי געהעריג אונטער-שטיצט געווארען, די גלות-ברידער הא-בען געזעהן ווי זײַ טרינקען זיך אין ים, ווי דער קריזיס הערשט און פײַ-ניגט, ווי זײַ קענען נישט געפינען קײַן אויסוועג זיך צו שאפען א עקזיסטענץ און מען איז זײַ נישט צוהילף געקו-מען. מען האט זײַ געלאזט זיך טרינ-קען און גלײַכגילטיג צוגעקוקט.

און פונקט איז דאס אויך אין גלות אלײַן, דער וואס טרינקט זיך אין ים פון צרות און פײַן, בעקומט וועניג, זעהר וועניג שטיצע פון זײַן ברודער וועלכער לעבט און אלעס נוצען, וועל-כען ווער עס שטרעקט אוים זײַן אומ-גליקליכען ברודער א ברודערליכע רע-טונגס-האנד און העלפט איהם ארויס-צוגעהן פון זײַן ענגשאפט.

און מיר פײַערען יאהר אײַן יאהר אויס דעם שביעי של פסח, דעם טאג, ווען אונזערע עלטערן זענען איבער'ן ים געגאנגען און פיעל פון אונז מא-כען דערצו א זכר און גייען איבער א ים וואס מען גיט אויס אין שטוב אבער דאס איז אלץ נאכגעמאכט, דאס איז נישט דאס אמת'ע, דאס ריכטיגע וואס מיר דארפען טהון, ווארום נישט בלויז דערמאנען דאס גע-וועזענע האט מען אונז געהייסען, נישט בלויז לויבען די ערשטע וואס האבען דאס געטהון, נאר זיך דאס נעמען פאר א לעהרע, פאר א מוסטער, אז אויך מיר דארפען אזוי טהון, אז אויך מיר דארפען זיך פאר קײַן זאך נישט אפשטעלען, קײַן וואסער און פײַער דארף אונז נישט צוריקהאלטען פון אויספיהרען אונזער הײַליגע ארבײַט, פון בויען א אײַגען לאנד און דאן וועלען געשעהן אזוי ווי בעת יציאת מצרים די וועלכע נסים פון קריעת ים-סוף געשעהען און מיר וועלען אזוי ווי אונזערע עלטערן איבער'ן ים בשלום אריבערגעהן און אונזער ציעל דער-גרײַכען.

בן-חיים.

בדמיך חיי...

א בילדעל פון יודישען לעבען אין רוסלאנד.

חול המועד פסח איז דאס געווען.

דער אלטער שלום זיצט נעבען זײַן שטארבענדער פרוי און פרובט זי רופען צום לעבען.

זינט זייער טאכטער סאניא האט חתונה געהאט פאר א סאציא-ליסט, האט איהר קינד נישט געלאזט מל זײַן, איז זי די מוטער קראנק גע-ווארען, און איצט ווען ס'איז געקומען פסח און בײַ דער טאכטער האט מען געגעסען חמץ אזוי ווי א גאנץ יאהר, איז די אלטע מוטער אינגאנצען ער-שיפערט געווארען, און איצט ליגט זי מיט'ן טויט פאר די אויגען.

שלום פרובט זי אײַנשטילען און טרייסטען, און זי זאגט שטיל, האלבע קוים הערבארע ווערטער:

נײַן שלום, גענוג שוין געלעבט, כ'האב שוין נישט נאכיעס צו לעבען. דאס קינד נישט מל געווען... און איצט פסח עסט מען חמץ ווי די גוים... גע-נוג פאר מיר... איך שטארב...

און זי האט אויסגעהויכט איהר נשמה.

סאניא און איהר מאן גרושא האבען געשמאק געשלאפען, פלוצים האט דער טעלעפאן אנגעהויבען שטארק קלינגען, דאכט זיך נישט געקלינגען נאר גע-בילען, ווי א צורײַצט הײַזעריג הינטעל.

— ווער קען דאס בײַנאכט אזוי קלינגען?

א פערשלאפענער איז גרישא ארויס פון בעט, און געהאט טענות צו דער וועלט:

— אפילו בײַנאכט לאזט מען נישט אײַנשלאפען.

ער האט געטאפט אין דער פינסטער און מיט רציחה צוגעלײגט ס'טרײַבעל צום אויער.

— ווער איז?

— אהא! איז דאס קול בײַ איהם געווארען ווײַכער.

— ווער ווערט אבער בלײַבען מיט'ן קינד?

— שײַנדעל?

— גוט, ווי זי קומט, גײַען מיר גלײַך ארויס.

— וואס איז, גרישע? ווער רעדט? איז סאניא געשטאנען לעבען מאן, — די מאמע? הענג נישט אויף, וואס האסטו אויפגעהאנגען? — האט זי ארויסגעריסען דעם טעלעפאן פון גרי-שעס האנד, געבליבען שטעהן א פער-לוירענע און נישט געוואוסט וואס צו טהון מיט'ן אפאראט.

— וואס איז דא פערהאן צו רע-דען — האט גרישע זיך געפרובט פער-ענטפערן — די מאמע איז נישט מיט אלעמען, שײַנדעל קומט אהער, זי וועט בלײַבען מיט'ן קינד און מיר וועלען אריבערגעהן, טהו זיך אן, גי-כער!

— אז מען רופט שוין אונז אין מיטען נאכט, ווער ווייסט וואס עס איז געשעהן — האט סאניא א כאפ געטהון די הענד צום ארויפגעשווירע-נעם קאפ האר און דאס פנים האט זיך בײַ איהר פערקרימט ווי נאך א ארויס-געשלעפטען צאהן — און די מאמע האט זיך געפועל'ט נאך צעהן וואָ-כען ברוגז צו שיקען נאך אונז — איז דארט עפּיס נישט גלאטיג. און שול-דיג גרישע, וועגען מיר: די מאמע האט זיך געבעטען מ'זאל „יודישען" דאס קינד, איהר נישט פערקירצען דאס לעבען, האסטו זיך דוקא אײַנגעשפארט אז נישט... און איצט דאס חמץ אין פסח האט נאך צוגעיאגט...

— כ'פרעג דיר — איז גרישע שוין געשטאנען א האלב אנגעטהוענער — וואס פאר א פנים וואלט איך געהאט אין דער פארטײַ, ווען כ'לאז אברהם'לען מל זײַן? וואסזשע רעדסטו?

— ווײַסטו כאטש, אז זינט אברהם'ל איז געבוירען געווארען, געהט דער טאטע נישט דאווענען? — האט סא-ניא א זאג געטהון — פון חרפה זיצט ער אין שטוב! בײַ דיר איז מל זײַן א אבערגלויבען און בײַ טאטע מאמע איז עס ס'גאנצע לעבען!

— ווילסטו זאגען, אז די אלטע לײַט וועלען געבענקט? — האבען די ברעמען זיך א שטעל געטהון אויף גרישעס אנגעצויגענעם שטערן.

— כ'האב מורא, אז יא.

שײַנדעל, סאניעס א פלימעניצע פון א יאהר פערצעהן, האט בײַם ארײַנ-קומען געוואלט ארויפציהען אויפ'ן פערוויינטען פנים א שמײכעל. זי האט נישט געקענט און דאס פנים האט בלויז צוקרימט.

— ווען, וואס, שוין לאנג, וואס רעדסטו נישט? — האבען אהן א שיעור שאלות זיך געפלאנטערט. בײַ סאניען אין האלז, נישט געקענט קומען צום ווארט — וואס בעהאלטסטו פון מיר, זאג!

— פון דער לעצטער וואך אן איז די באבעשי אין בעט, — האט דאס מײדעל זיך געשטיקט מיט טרערען, — היינט פארנאכט איז זי אוועקגעפאלען, געהאט צוויי דאקטוירים.

— נו?

— איצט איז זי פארבײַ, מוהמע — האט שײַנדעל זיך צעוויינט.

— מען זאגט מיר נישט דעם אמת, גרישע, — האט סאניא פערגעסען די פארטײַ, די פרינציפען, געפיהלט אז זי דארף קלאגען, אײַנרײַסען וועלטען.

זי האט א שלעפ געטהון דעם מאן וואס האט אנגעזאגט שײַנדלען ווי זיך צו בעגעהן מיט'ן קינד און איז ארויס מיט איהם אויף דער גאס.

סאניע האט זיך געטראגען פאראויס גרישע האט איהר אפילו נישט פרו-בירט אײַנצוהאלטען, געוואוסט, אז עס איז נאך אלעמען; פאר די עלטערנס הויז האט סאניע זיך מיט אמאל אב-געשטעלט, ארויפגעלעגט דעם קאפ אויפ'ן מאנס אקסעל און זיך צעהע-שעט:

מאמע, מאמע!

גרישע האט איהר צוגעהאלטען צו זיך, געבליבען שטײַן מיט איהר אין מיט'ן גאס, געווארט סאניע זאל אב-פעל א אבהויכען פון הארץ: זי האט א הויב געטהון די פערגאסענע אויגען צום הימעל:

— גרישע טײַערער, כ'בעט דיך, ווי נאר די וועסט ארײַנקומען, זאלסטו גיין צו דער מאמען און איהר צו-זאגען, אז די וועסט מל זײַן ס'קינד.

— כ'וועל צוזאגען, אנו בערוהיג זיך — האט גרישע געזאגט.

זײַ זענען ארײַן אין הויז.

די מוטער איז שוין געלעגען א אב-געהויבענע עטליכע יודען און יודענעס זענען דארט געזעסען. דער פאטער א געבויגענער, א גרויער, איז אנטקעגען געגאנגען סאניען מיט גרישען, א קוק געטהון אויף דער טאכטער; אויפ'ן אײַדעם און פון דער זײַט געשפראכען ווערטער ווי ער האלט זיך גערײַצט:

— אז נישט אויף שמחות, וועהען מיר זיך כאטש אויף לויות.

סאניעס נאז האט זיך אויסגעצוי-

וואס געהערט, וואס געזעהן.

איך פיהל זיך נאך היינט אונטער'ן אײַנדרוק פון עונג יום-טוב. פון דעם פרײַהייטס-טאג און עס איז מיר שווער צו שרײַבען וועגען דברי - חול, וועגען טאג-טעגליכע פראגען, עס איז אבער פערפעלען. איך געהער צו די יעניגע, וועלכע זענען פעראנטווארטליך פאר דעם וואס עס געשעהט בײַ אונז אין לעבען און מוז עס באלד איבערגעבען די לעזער, ווארום אנדערש הויבט זיך אן א מורמלען צווישען עולם אז איך בין א טויגעניכטס, א דאס א יענץ. אז איך בין נישט פעהיג צו פערנעמען מײַן פאסטען, לכן נעם איך זיך צו דער ארבײַט און וועל פערצייכענען עטליכע אײַנדרוקען וואס איך האב גע-זעהן און געהערט די ערשטע טעג יום-טוב. אבער פריהער פון אלעם וויל איך נאך איבערגעבען עטליכע

ברעקלעך

וואס זענען מיר געבליבען פון פאר יום-טוב. אבער זײַט רוהיג, זײַ זענען נישט חמץ'דיג, ווארום איך האב זײַ בעצײַטענס מבטל געווען און זײַ באטל כעפרא דארעא און כאטש עס פיהלט זיך אין די דאזיגע ברעקלעך א חמץ'דיגער טעם, פונדעסטוועגען האלט איך אז מען דארף זײַ פערצייכענען און עס חויב איך טון.

צו א היגען דאקטאר זענען געקו-מען דעלעגאטען פון בית לחם קאמי-טעט נאך קמחא. נאך לאנגע דינגעני-שען און ערקלערונגען וואס דאס איז אזוינס קמחא האט ער זײַ אנטקעגע-לעגט א 2-זלאטע-שטיק. ווען די דע-לעגאטען האבען זיך געקרימט און גע-זאגט אז מרובים צרכי עמך, אז די נויט איז גרויס, מען דארף האבען עפּיס מעהר געלד האט דער דאקטאר ארײַנגעלעגט די 2 גילדען אין טאש ארײַן און האט דער דעלעגאציע גע-עפענט די טהיר און געהײַסען געהן.

אין אלטען מארק וואוינט א קראנ-קע אלמנה, אין א קלײַן ענג שטיבעלע מיט איהרע שווערע הארעוואניע דער-נעהרט זי 2 קינדער. וואוינט אבער אין שכנות א שנײַדער וועלכער האט זיך היינט ארויפגעארבעט, וויל ער דוקא דאס פינסטערע חדר'ל פון דער אלמנה צונעמען. מאכט ער איהר דעם טויט, ער טיראניזירט זי אויף שריט און טריט. די שכנים קאנען דאס נישט צוקוקען און בעטען רחמים דעם אויפ-געקומענעם שנײַדער אז ער זאל צורוה לאזען די אלמנה, ער וויל אבער נישט הערען.

עס איז שוין געקומען אזוי ווײַט אז דער פײַנער מאן האט געמאכט א באל און אײַנגעלאדען די שכנים, האבען זײַ נישט געוואלט געהן ביז ער וועט צו-זאגען אז ער וועט צורוה לאזען די ארעמע אלמנה. ער האט נישט צוגע-זאגט און די שכנים זענען אויפ'ן באל נישט געגאנגען.

דערמאנט איך ה' פ. ווי לאנג איז ווי איהר זענט געווען ארים און גע-שטאנען מיט קארטאפעל אין מארק און האט גערן געזעהן אז מען לאזט אײַך צורוה.

דער חבר דלונטשאוסקי וועלכער האט זיך גענומען לעצטענ'ס צו לעזען וועגען ערטישע פראגען (פילא וואס טהוט מען נישט צוליעב פרנסה) האט אויך זיך לעצטענס גענומען צו רעדען וועגען יודישע פראגען (אויך דאנקבא-רע טעמעס) האט ער זײַ אבער אזוי בעהאנדעלט אקוראט ווי א אנטיסע-מיט, און ווען מען האט איהם גע-בעטען אויפמערקזאם צו מאכען אויף זײַן נישט-עמישען ארויסטריט, האט ער זיך צולאזט אין זײַן וואכענבלעטעל מיט זײַן אמת'ן לשון וועגען יודעלעך און ציצעלעך, מאבעס אין שבת אזוי. און אויב עס איז נאך ביז איצט געווען א ספק צי אין דעם ספעציאליסט און העלט-בעפרײַער שטעקט א גרויסע רשוע אנטיסעמיטיזום, האט ער יעצט ארויסגעוויזען עס אין דער גאנצער פּעס. כאראקטעריסטיש איז נאך דאס וואס די וועלכע שטעלען איהם צו די נויטיגע ידיעות וועגען יודישקייט און יודישע ענינים זענען יודען וועלכע האבען אזא ידיעה אין יודישקייט ווי איך ווייס וואס עס טהוט זיך אין רוי-מישען וואטיקאן.

יא, פאניע דלונטשאוסקי, די יודי-שע רעליגיע איז א גוט פערריל צו רײַסען דערויף און איבערהויפט איז נישט קײַן סכנה אז מען זאל אײַך דערפאר אנקלאגען לויט'ן ארטיקעל 129 און אײַערע יודישע משרתים און אײַערע צוהערער וואס קוועלען אן פון אײַערע חכמות זענען נישט בעסער פון אײַך.

ערב יום-טוב בין איך געווען אין דער יודישער קהלה און האב געזעהן ווי מען טײַלט קמחא צווישען די גע-מער זענען געווען טרומעלײַט, אביונים, קבצנים, וואס זענען שוין פראפעסיא-נעלע נעמער, עס זענען אויך געווען חשוב-בכבודי'נע, און בעת זײַ האבען גענומען די קמחא זענען זייערע בלא-סע דארע באקען רויט געווארען פאר חרפה.

עס זענען אבער אויך געווען וועל-כע וואס האבען געוואלט נעמען קמחא מענשען וואס קאנען פערדינען און פערדינען טאקע אויך און פונדעסט-וועגען זענען זײַ געשטאנען און זיך געקריגט אז מען זאל זײַ געבען די פאר גילדען.

כ'זאג אײַך דעם אמת אז איך האב זיך געשעהמט, איך האב אוועקגעבוי-גען דעם קאפ פאר חרפה און זיך גע-טראכט צי איז שוין טאקי באמת אויס-געלאשען געווארען יעדער פונק פון מענשליכקייט? צי איז טאקי צדקה געווארען א מיטעל גלאט א הער אויס-צורײַסען? ווי שעמען זיך נישט גע-וויסע מענשען וועלכע ארבײַטען און פערדינען צו קומען און אויסשטרעקען די האנד נאך א נדבה, דאס איז דאך נישט דער אײַגענטליכער זין פון צדקה, דאס איז דאך דעמאראליזאציע פון ערגסטען סארט. יא יא, מען דארף זיך ערנסט פערטראכטען וועגען דער דאזיגער פראגע און זיך בעמיהען אויף וויפיעל עס איז מעגליך די שעהנע העררליכע מדה פון צדקה צו בענוצען אין איהר אמת'ן זין און גײַסט.

זײַ ביידען לוינט נישט דער עסק.

בעת מײַן בעזוך אין דער קהלה פאר'ן יום-טוב ווען עס איז דארט גע-ווען א יריד וועגען קמחא, און אײַנ-צוארדנען די וועלנער-קיך, האב איך דארט געטראפען כמעט אלע רעזא-רעס, (וואס וועלען מסתמא געקומען זיך משתדל זײַן אז מען זאל זייערע בכבוד'ע בעקאנטע געבען קמחא) אלע זענען געווען בעשעפטיגט, איבערהויפט דער סעקרעטאר ה' חיען, וועלכער האט געהאלטען און אײַן אויסשרײַבען די טשעקען פון די נצרכים, און די צוויי פרעזעסען ר' שמואל און ר' חיים האבען געהאלטען אין אײַן אונטער-שרײַבען, איך האב געדארפט עפּיס ערלעדיגען אבער קײַנער האט נישט געהאט קײַן צײַט מיט מיר אפילו א ווארט אויסצורעדען, איך האב געזוכט א מענשען אז ער זאל מיר ענטפערן אויף מײַנע פראגען אבער א נעכטי-גער טאג, נור פלוצים האב איך דער-זעהן אונזער גוט בעקאנטען הינטשען ווי ער לויפט ארום ארויסשפאטען עפּיס א אלטען יודען, האלט א פּאק כתבים אין האנד און חייזט, ווארט איך אב אביסעל, שפעטער געה איך צו איהם צו און זאג פאניע הינטשע, דערבארימט אײַך, גיט מיר א ענטפער וועגען דעם און יענעם, איהר זענט דאך עפּיס אונזער גאנץ שענדיל, איהר ווייסט דאך יא וואס דא טהוט זיך. אונזער הינטשע איז געווען אזוי פרײַנ-דליך און רופט מיך אוועק אין א זײַט און זאגט מיר בזה הלשון: איהר זעהט וואס דא טהוט זיך, איהר זעהט ווי אזוי דער פרעזעס זיצט ארומגע-רינגעלט מיט אינטערעסאנטען וועלכע לאזען איהם נישט אב א גאנצען טאג, עס אזוי ברודער הערצען מיר א גאנץ יאהר, עס אזוי ווערען מיר פער-שווארצט און פערפונסטערט, עס אזוי זענען מיר בײַדע פעראנטווארטליך פאר'ן כלל ישראל, אבער עס מוז נעמען א סוף צו דעם, פערענדיגט הינטשע, עס קען אזוי ווײַטער נישט געהן, מיר, ד"ה איך און דער פרע-זעס זענען שוין מיעד פון דער אר-בײַט, מיר וועלען זיך מוזען אבזאגען,

נען, מײַם געפארען, זי האט אונטערגעהויבען א וואנד און זיך א וועקעל געטהון. גרישע האט איהר קוים דערלאזט, געשריען:

— טביפּעל האָפער! זי חלש'ט!

אין דעם מומענט, וואס איז געשעהען ארום פאניען, האט זיך איהר פאטער ארויסגעשטארט פון שטוב, דער קאפּ פערריסען, מאנטעל מיט צופלויגענע פּאלעס צעקנעפּעלט, ווי ער וואלט געגאנגען צו א רבי-פּאוה; צוויי ווארען מיט אויפגעהויבענע פּלײַצעס, די קעפּ צווישען די אקסלען, זענען איהם נאכגעגאנגען.

די לעדיגע גאס איז פול געווען מיט טרים, באפּאַ מעהר ווי די דרײַ יורען איז נישט געווען צו זעהען; דער רעגען האט געפּאַטשט אין די פּנים'ער, געריסען די בערד, געצינדען פלעטלער אין די אויגען.

— מען זאָגט, זי האט קײן גאל נישט געהאט שלום'ס חבר.

— א וואויל מענש געווען, האט דער צווייטער שפּילער געדערט.— און דוקא זי האט געדארפט האבען אזא פאטער.

— שולדיג זאָגט מען איז איהר מאן, א ספּעציאליסט.

— נײַן, חײם זײַ די ספּעציאליסטען, אמאל אזא פּערשוין, וואס האט די קינדער נישט געוואלט מל זײַן, האט אײַנגאנצען איבערגעריסען מיט יודען, הײַנט איז א פערקעהרטע וועלט, זײַ די ספּעציאליסטען רעדען יודיש און מישען זיך דוקא אין קהל'שע זאַכען...

— איז מאקי ערגער — האט דער צווייטער געענטפערט — יענע לײַט האבען אײַנגאנצען קײן משא-ומתן נישט געהאט מיט יודען. די ספּעציאליסטען אבער וואלטען אלץ מיט'ן וואָרצעל ארויסרײַסען, פ'גאנצע בוסעל יודישקײַט עוקר מן השורש זײַן!

שלום האט אנגעקלאפּט בײַ דער טיער; שיינדעל האט דערזעהן די יורען און זיך איבערגעשראקען:

וואס איז זײַרע?

— מיר זענען געקומען מל זײַן אברהם'לען — האט שלום אנגענומען ס'אײַניקעל פאר די אקסלען — כ'וויל די בעבעשי זאל רוהיג קומען צו קבר ישראל.

— און גרישע, זײַדעשי? — האט שיינדעל נישט געוואוסט וואס מ'הויבט אן צו טהון, — ער וועט דאך האבען צו מיר טענות?

— און אז די בעבעשי וועט האבען צו דיר טענות ארט דיך נישט?

— ר' שלום, — ר' שלום — האט מען גערופען פון צווייטען צימער, — ווײַט פערק!

שיינדעל איז געבליבען שטעהן א צוטומעלטע, נישט געוואוסט צו זי זאל ווײַנען. זי האט אנגעשפּיצט די אויערן: ס'איז געוואָרען אזוי שטיל אז מען האט געקענט ציילען יעדען קלאפּ פון איהר הארץ און אז א שפּיציג קינדיש געשרײַ האט מיט אמאל דורכגעריסען די שטילקײַט, איז זי ווי א אונטערגעשאָסענע, צוגעפאלען מיט'ן קאפּ צו דער וואנד; ס'האט איז פול געווארען מיט געשרײַען, און פון די געשרײַען האט זיך ארויסגעטײַלט דעם זיידענס קול העכער און העכער ווי א געזאנג:

— ברמיך חיין, בדמיך חיין!

יאפּי.

נישט צו פאר קײן שוועריגקײַטען און אלץ וועט פערטראַכט דורכגעפיהרט און ברענגט פאר דער ארימער יודישער בעפעלקערונג דעם גרעסטען נוצען.

עס בלײַבט נאָר איבער צו רעדען די היגע יורען, אז זײַ טארען בשום אופן נישט פערגעסען דאס אזא וויכטיגער אנשטאלט עגזיסטירט בײַ אונז, זײַ טארען נישט אזוי ווי ביז איצט פערנאכלעסיגען און גרינגשעצען די ארבײַט, די טעטיגקײַט וואס האט די גרעסטע און וויכטיגסטע בעדײַטונג פאר דעם ארימען און אונטערדריקטען, די היגע יורען מוזען אומבעדינגט מיט אלע כּחות אונטערשטיצען דעם דאזיגען אנשטאלט און דאס מוז זיך ארויסווײַזען אויף דער אלגעמײַנער פערזאמלונג וואס קומט פאר קומענדען שבת-צונאכטס.

אלע די וועמען דאס געזונד פון אונזערע ארימע און געדריקטע ברידער, איבערהויפּט פון זײַערע שוואכע קינדער איז טײַער מוזען אומבעדינגט בעזוכען די אלגעמײַנע פערזאמלונג און זיך פערפליכטען צו אונטערשטיצען די דאזיגע אזוי וויכטיגע נוצליכע און פרוכטבארע ארבײַט.

בריעף פון ארץ-ישראל.

פון תל-אביב האבען מיר ערהאלטען פאלגענדע צוויי בריעף:

1.

צו דער רעדאקציע „טשענסטאכאווער צײַטונג".

מעמאריאל פון דעם קאמיטעט צו ארגאניזירען די טשענסטאכאווער יורען אין ארץ-ישראל.

דער שווערער קריזיס אין לאנד, וועלכער האט געלעגט זײַן שטעמפּעל אויפ'ן גאנצען ישוב בכלל און אויף די עולים פון דער לעצטער עליה בפרט האט אויך טראַגישע צווישען די טשענסטאכאווער עולים.

די לאגע האט אונז געבראכט צו אנערקענען אלס לעבענס-נויטווענדיגקײַט דאס שאפען א אנשטאלט אויף קאאפּעראטיווע יסודות וועלכער זאל שטעהן אין קאנטאקט מיט יעדען פון אונזערע עולים און וועלכער זאל זײַן רעפּרעזענטירען אלס זײַער פערשטעהער כלפּי חוץ אויב ער וועט דאס געפונען פאר נויטיג.

צו דעם צוועק איז פערגעקומען א פערזאמלונג פון אלע טשענסטאכאווער אויף וועלכער די זאך איז אליזײַטיג באהאנדעלט געווארען און נאך פערשידענע דיסקוסיעס האט די פערזאמלונג בעשלאסען צו שאפען א פערבאנד מיט'ן נאמען: „פערבאנד פון די טשענסטאכאווער עולים אין א"י" און גלײַכצײַטיג צו גרינדען א גמילות חסדים-קאסע בײַם פערבאנד.

די פערזאמלונג האט אויסגעוועהלט אלס עהרען-פרעזעס דעם רב בן-ישי (ישאיעוויטש), פארזיצער אליעזר נאמולינסקי און קאסירער - מיטגלידער נתן הערצענבלאט, יוסף האלמער, יעקב פעפער, משה זילבערשאץ, הענך מאַקרשיק און נערעל פרימאק.

2.

זעהר נ' ה' רעדאקטאר!

לויטענדיג די ארטיקלען אין דער „טשענסטאכאווער צײַטונג" וועגען אדורכפיהרען א אקציע פאר די טשענסטאכאווער אין ארץ-ישראל זענען מיר אײַך פאר דעם זעהר דאנקבאר און בעטען אײַך ווײַטער די זאך צו שטיצען און מיט אלע מעגליכקײַטען מיטווירקען אדורכצופיהרען אונזער אי"פ נאכע צו שאפען א גמילות חסדים-קאסע פאר די טשענסטאכאווער אין א"י וואס געפינען זיך אין א שלעכטער לאגע, ווײַל דאס קען געשעהן נאר בײַ דער מיטהילף פון אונזערע ברידער אין טשענסטאכאָוו.

גלײַכצײַטיג בעטען מיר דורך דער פערמיטלונג פון אײַער ח' צײַטונג די טשענסטאכאווער קהלה אז זי זאל אונז געבען אנטווארט אויף דעם בריעף מיט וועלכען מיר האבען זיך צו איהר געווענדעט.

מיט דער זיכערהײַט אז איהר ה' רעדאקטאר וועט אונזער וואונש ערפילען דורך אײַער ח' צײַטונג דאנקען מיר אײַך פאראויס אין נאמען פון אלע טשענסטאכאווער אין א"י.

דער צענטראלער קאמיטעט פון דעם פערבאנד פון די טשענסטאכאווער אין א"י.

תל-אביב דעם 22.3 1928.

די וויכטיגע אינסטיטוציע.

(צו דער אלגעמײַנער פערזאמלונג פון „טאָז" אין טשענסטאכאוו).

עס ווילט זיך זאגן עטליכע ווערטער וועגען דער וויכטיגער אינסטיטוציע בײַ אונז אין טשענסטאכאוו, דער „טאָז".

מיר האלטען אז ס'איז איבריג צו זאגען די היגע יורען וואס עס איז דער „טאָז", וואספערע אויפגאבען ער האט אדורכצופיהרען און ווי אזוי ער פיהרט אויס די דאזיגע אויפגאבען, ווײַל מיר גלויבן אז די היגע יודישע בעפעלקערונג איז שוין גוט בעקאנט די טעטיגקײַט פון „טאָז", וועלכע אויפגאבע עס איז בעהאופּטויגיג צו מאַכען די ארימע יורישע מאסען, איבערהויפּט די יונגע שול-קינדער און זײַ שבהיטען פון די פערשידענע קראנקהײַטען. דער „טאָז" האט זיך אין משך פון זײַנע עטליכע יאָהר עגזיסטענץ אזוי אײַנגעבירגערט צווישען די ארימע מאסען, אז זײַ זעהען אין איהם דעם אײַנציגען מלאך מושיע וועלכער שטעהט אויף דער וואך בײַ יעדער געלעגענהײַט אנצוהיטען זײַער געזונד, צו שטארקען און קרעפטיגען זײַער קערפּער און צו ערציהען א פריש געזונד דור.

עס ליגט פאר אונז דער בעריכט פון זײַן טעטיגקײַט פונם פערגאנגענעם יאהר און ס'איז באמת צו שטוינען ווי אזוי א גרויסע איבערגעבענע מענשען קענען מיט די בעשרענקטע מיטלען וואס זײַ בעזיצען, אזויפיעל אויפטהון, זײַ נעמען אונטער די גרעסטע און שווערסטע אונטערנעהמונגען אויף דעם געביטעס און זײַ שטעלן זיך

טשענסטאכאווער פאבריק פון אײַזען-מעבעל
„ŻELMET" sp. z ogr. odp.
Częstochowa (Zawodzie) ul. Mirowska № 4
נעבען דער נײַער עלעקטראווניע
Telefon № 635, mieszkania 120
עמפּפעהלט אויפ'ן קומענדען פּסח:
אלערהאנט ניקעלנע און לאקירטע בעטען, וואַש-טישען
קינדער וועגעלעך, וועגעלעך פאר לאַלקעס ווי אויך
קינדער - ראַווערען
צו זעהר צוגענגליכע פּרײַזען.

„BLASKOLIN"?

Od dawna starano się znaleźć środek, któryby nadawał mydłu poza jego zwykłemi własnościami usuwania brudu, zdolność rozpuszczalną. Wszelkie w tym kierunku robione próby przez dodawanie do mydła terpentyny, benzyny, benzolu, tetrachloru itp. nie dawały pożądanych rezultatów. Wszystkie wyżej wymienione substancje ulatniały się bardzo prędko, przez co mydło traciło zdolność rozpuszczania tłuszczów.

Dopiero nowy wynalazek, oparty na ostatnich zdobyczach nauki, dał możność otrzymania stałego połączenia mydła z pewnemi składnikami benzolowemi.

Mydło to (zastrzeżone w Urzędzie Patentowym nr 7934) nazwaliśmy „BLASKOLINEM"

„Blaskolin" łączy w sobie wszystkie zalety najlepszego mydła z czyszczącemi własnościami benzyny.

„Blaskolin" pierze i czyści najbardziej zatłuszczone tkaniny i bieliznę.

„Blaskolin" pierze i czyści najdelikatniejsze materjały wełniane, bawełniane i jedwabne, białe i kolorowe bez żadnego uszkodzenia tkaniny i koloru.

„Blaskolin" posiada specyficzny zapach rozpuszczalników, wchodzących w jego skład; zapach ten jednak nie udziela się wcale pranym tkaninom.

„Blaskolin" jest najoszczędniejszem mydłem, 3/4 funta Blaskolinu zastępuje jeden funt najlepszego mydła.

W wypadkach bardzo zatłuszczonej bielizny należy ją namoczyć w gęstych mydlinach Blaskolinu, nazajutrz wyprać zwykłym sposobem mydłem Blaskolin. Kto raz spróbuje mydła Blaskolinu, zarzuci na zawsze wszelkie inne środki do prania!

Wielkopolska Wytw. Chemiczna
„Blask" Spółka Akcyjna
Poznań, Al. Marcinkowskiego 5.
Przedstawiciel
J. Ordon. Częstochowa Stary Rynek № 21

מיר הערן רעזיגנירען, גענוג.
עס לוינט אונז נישט דער עסק...

אויפ'ן פאסטען.

ערב פסח איז דאס געווען, ווען איך האב געוואלט געוואויר ווערען וואס עס הערט זיך און שפּערטיל, ווי אזוי עס זעהט אוים מיט מצות, מיט פיש און מיט די אנדערע שאר ירקות.

דאס ערשטע האב איך האב אויסגעפונען איז אז הײַ - יאָהר האט אויסגעפעהלט מצה שמורה, פּחות דער שמירה - קאָמענדאנט דעם קאמיקער רב'ס זוהן האט אוועקגעשיקט 12 הונדערט קילא שמורה מעהל קײַן לאָדז, והשנית, האט אויסגעפעהלט פּסח'דיגער שמירה, באָטש גיב 20 גילדען פאר א פלעשיל איז נישט געווען צו בעקומען, דערפאר איז שוין געווען א זול אויף פיש, די פישער האבען געהאט א ביטערן ע"ב יום-טוב און שפּעט פארנאכט ווען מען האט זיך שוין געאײַלט צו געהן אין שוהל ארײַן, זענען זײַ נאך געשטאנען מיט די טאַליעס און זיך געבעטען אז מען זאל קויפען פיש בחצי חנם, מיט איין ווארט איך האב זיך אנגעשוימען אויף זאכען וואס האבען מיר נישט פערשאפט קײן נחת רוח, דערפאר האב איך אבער מקבל נחת געווען אין דער גמינע, איהר הערט דבורים אין דער גמינע. עס איז געווען גאָפּסימאָג אלע זענען שוין געווען פערטהון אין צוגרײַטען צום יום-טוב האב איך ארויסגעשפּאנט אין דער גמינע ארײַן אנקוקען ווי עס וועט דערט אויס נאך דעם קפּחה שלאפט, האב איך געטראפען אז עס איז שטיל, מען שרײַט שוין נישט און מען זידעלט זיך נישט עס איז שוין שטיל נאר אין ווינקעל זיצט אונזער ליעבער פרעזעס ר' חיים וועקסלער און שרײַבט אונטער טשעקען, געבען איהם שטעהען עטליכע דאזארעס אין געבען אויף געמען פון בכבודיגע יודען, וועסט מען האט אין זײַ פערגעסען און דער פרעזעס פרעגט נישט, נאר שרײַבט וואָרום ער פערשטעהט אז מסתמא דארף מען יענעם געבען, געענדיגט אלעס אונטערצושרײַבען הויבט ער אויף דעם קאפּ קוקט זיך ארום און פרעגט ווער נאך וועמען דארף מען נאך געבען, נאר קײַנער רופט זיך מעהר נישט אָן, דערזעהענדיג מיך האָט ער דערפרײַט און פרעגט מיך אפשר האט איהר עמיצען וואס מען האט און איהם פערגעסען און אפילו איך בעטײַן נאך ארויסצוזאגען דעם נאמען פון א בעקאנטען גלבבידיגען געפאלענעם איז שוין אויסגעשריבען א טשעק און אוועק געשיקט צום אגענטימער.

שוין געהענדיג האב איך זיך געפרעגט, צו אויפ'ן ח' וועקסלער קען מען רויכטיג בעשטעטיגען אז ער איז געשטאנען טרעף אויף זײַן פּאסטען.

די וועלנער - קוך.

איך האב שוין אזוי טבע, אז מאַכער געפעלט מיר נישט ,עפּיס, נעם איך און קריטיקיר, מעג עס יענעם פערדריסען ארט עס מיך נישט, ווײַל איך האלט, אז איך דערפיהל מײַן אײַגענטליכע אויפגאבע, דערפאר אבער ווען איך געפין אמ, אז א זאך ווערט אנגעטהון מיט איבערגעבענהײַט פרעגט עס מיך און איך נעם און שרײַב אויף אז די אינסטיטוציע אבער דער און דער יחיד האט געטהון א גוטע זאך, איצט וויל איך פערצײַכענען וועגען א זאך, וואס אונזער שטאָדט מעג זיך דערמיט גרויס האלטען, אײַגענטליך נישט די שטאָדט, וואָרום וואס פאר א שײַכות האט די שטאָדט צו דעם, ווען — ווען עטליכע יונגעלײַט גיבען זיך אָן צו דער זאך מוט לײַב און און לעבען, ווען דאס איז בײַ זײַ א אידעע א פראגע וואס איז אײַגענטליך פערבונדען מיט מסירות נפש, איך מײַן די וועלנער קוך וואס ווערט אײַנגעפאררעגט שוין עטליכע יאָהר און אויך הײַ-יאָהר איז זי אײַנגעאָרדענט געווארען מיט'ן גרעסטען קאָמפאָרט, נור הײַ-יאָהר זענען די אײַנאָרדנער געשטאנען פאר א הארבער פראגע, וואָרום אלע יאָהר האָבען זײַ געהאט צו זארגען פאר די יודישע סאָלדאטען פון אונזער שטאָדט, הײַ - יאָהר זענען אויך אהערטראנספּארטירט געוואָרען די יודישע סאָלדאטען פון לובלינצע, מע פון וואנען נעמט מען מיטלען, האבען מאקי די יונגעלײַט זיך מוסר נפש געווען און עס איז אָנגעגרײַט געוואָרען א פסח אזוי ווי עס געהער צו זײַן.

איך בין געווען בײַ די סדרים, אויך בײַ די איבריגע סעודות און געזעהען ווי עס זיצען אהן עין-הרע גיך איבער 100 יודישע סאלדאטען און פיהלען זיך היימיש, אין א אײַגענער סביבה. די קיך ווערט אנגעפיהרט פון דער אלטער קאמענדאנטקע פרוי קראמשלאָווסקא און עטליכע יונגע פרײַלײַנס, דאן פון דערמאנט ווערען ה' אביש פּענעל, ראַנציגער וחבריא. יאָ, איך האב שיעור פערגעסען, איך קאן זיך בשום אופן נישט פארשטעלען ווי אזוי עס וועט אויסזעהען די קיך אהן יונגערמאנ'ען, בקיצור מען דערלאנגט די אמת'ע פאָרציעס אזוי אז די סאָלדאטען עסען זיך אן צו דער זעט.

עס קומען אויך פון צײַט צו צײַט א קוק טהון די 2 פרעזעסען פון דער קהלה און ר' מענדיל אש, אבער זײַ שטעהען פונדערווײַטענ'ס און זענען מקבל נחת.

די וועלנער, ווען זײַ זענען זאט הויבען אן צו בריטען פאלקס-לידלעך האט הערען אונטערגעכאפּט פון גאנצען עולם און עס מוהלט זיך עפּיס א ברודערשאפט, א היימישקײַט און אידעעלקײַט עס איז אמאל געווען בעשערט צו זײַן א סאלדאט אין רוסישען מיליטער און בין געווען אויפגעטראָטען אין א פרעמדער קאַלטער מדינה, אבגעריסען פון דער היימישער סביבה און אויך דעם העכליכען יום - טוב פּסח האב איך געמוזט פערברענגען צווישען פרעמדע, וועלכע אזוי וואריט אויפ'ן הערצען וועהקענדיג אז די צײַטען האבען דאך זיך געביטען און איבערהויפּט אז אונזער טשענסטאכאָוו איז אזוי עקספאנערליך און פערשטעהט די לאגע פון אונזערע ברידער סאלדאטען זײַער אבגעריסענקײַט און די קאזערמעס און נעמט זײַ צוזאמען כאטש אין יום טוב פּסח אז זײַ זאלען זיך פיהלען צווישען אײַגענע ווערט מיר אזוי ווארים אויפ'ן הארצען אז איך וויל בגנבת א טרער און געה צו צו די סאלדאטען און פרעג זײַ אוים פון וואנען זײַ זענען. די וואס זענען פון די געגענד דערקענען מיך און פרײַען זיך מיט מיר און די ווײַטערע דערצעהלען וועגען זײַערע היים, נור אלע אנערקענען אז די וועלנער-קוך איז א גרויסער אויפטהו און ווען זײַ וועלען אהיימקומען וועלען זײַ דאס דערצעהלען זײַערע קהלות און זײַ וועלען זײַן די ערשטע וואס וועלען זיך ווידמען דער הייליגער ארבײַט פאר זײַערע ברודער-סאלדאטען. איך דערצעהל זײַ נאך ווי אזוי מיר איז אויסגעקומען צו פערברענגען צווישען פרעמדע, אבער מיר מוזען איבעררײַסען אונזער געשפּרעך, ווארום עס הערט זיך פון יענעם עק א געזאנג וואס ווערט אונטערהאלטען פון גאנצען עולם.

איך פערלאז די וועלנער - קוך און שרײַ אוים צו זיך: טשענסטאכאָוו, איך בין שטאלץ מיט דיר.

לויתן.

די פערוואלטונג פון

טשענסטאכאווער באנק ספולדזיעלטשי

מיט בעגר. האפטונגען

מאכט בעקאנט אז די **יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג**

פון די מיטגלידער פון דער באנק

קומט פאר זונטאג דעם 22 אפריל 3 נאכמ. אין פייערלעשער-זאל ספראזשאצקע 23

טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג. 2) וואהל פון א פרעזידיום. 3) פארלעזען דעם פראטאקאל פון דער פוריגער אלגעמיינער פערזאמלונג. 4) אדורכקוקען און בעשטעטיגען דעם בעריכט פאר'ן אפעראציאנס-יאהר 1927 און דאס צוטיילען דעם ריוח. 5) אננעמען דעם בודזשעט פאר'ן ווירטשאפטליכען יאהר 1928. 6) העכערן דעם פאי. 7) בעשטימען די גרעניץ פון העכסטען קרעדיט פאר א מיטגליעד (ביז 1200 זל). 8) בעשטימען די העכסטע פערפליכטונגס-סומע וועלכע די באנק קען נעמען אויף זיך. 9) וואהלען אויפ'ן ארט פון די אבטרעטענדע מיטגלידער: פערוואלטונג: ה"ה ד. שווארץ, אויפזיכטס-ראט: ה"ה ח. וויינשטאק, ד"ר ה. גייסלער און נ. קאהן. 10) פרייע פארשלאגען.

ZARZĄD

CZĘSTOCHOWSKIEGO BANKU SPÓŁDZIELCZEGO

z ogr. odp.

podaje do wiadomości, iż **doroczne walne zgromadzenie** członków banku

odbędzie się w niedzielę dnia 22-go kwietnia 1928 r. o godzinie 15-ej w lokalu Straży Ogniowej przy ulicy Strażackiej 23.

Porządek dzienny: 1) Zagajenie Zgromadzenia. 2) Wybór prezydjum. 3) Odczytanie protokułu poprzedniego Walnego Zgromadzenia. 4) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania za rok operacyjny 1927 oraz podział zysków, 5) Przyjęcie budżetu na rok gospodarczy 1928. 6) Podwyższenie udziału. 7) Oznaczenie granic najwyższego kredytu dla jednego członka (do zł. 1.200). 8) Oznaczenie najwyzszej sumy zobowiązań, jakie spółdzielnia może zaciągnąć. 9) Wybory na miejsce ustępujących członków: Zarządu: p. D. Szwarca i Rady Nadzorczej: pp.: J. Weinstoka, Dr. H. Geislera i N. Kona; i 10) Wolne wnioski.

דאס לעבן אין טשענסטאכאו.

דאס נייע געזעץ וועגען האנדעלס-שעה'ן.

דעם 9. אפריל איז אריין אין קראפט דאס נייע געזעץ, וואס איז פערעפענטליכט געווארען אין דז. אוסטאוו וועגען די האנדעלס-שעה'ן.

לויט דעי נייער פעראָרדנונג ווערען די האנדעלס-שעה'ן אין יעדען געשעפט ווי אויך אין די פאבריקאנטישע אנשטאלטען פעסטגעשטעלט אויף 10 שעה א טאג. אין געוויסע געשעפטען, נעמליך אין יאטקעס, מאורשט-געשעפטען, שפייז - פראדוקטען - קראמען מעג מען האנדלען 12 שעה טעגליך. דאס געזעץ מאכט אבער אויך אין דעם פאל א אויסנאהם, דהיינו שפייז-פראדוקטען-געשעפטען וועלכע פערנעהמען זיך אויסשליסליך אדער הויפטזעכליך מיט'ן פערקויף פון אלקאהאל-געטראנקען מעגען האנדלען נישט מעהר ווי 10 שעה טעגליך.

פריזיר-אנשטאלטען קענען זיין אפען טעגליך 10 שעה און שבת און ערב חגא 12 שעה. בוידקעס און קיאסקען אין וועלכע עס ווערען פערקויפט סאדע-וואסער, סיגארעט-וואסער און אלערליי אנדערע קיהלענדע געטראנקען אויף אויסצוטרינקען אויפ'ן ארט ווי אויך זיפהאָרג און פרוכטען אדן שום אנדערע ארטיקלען קאן דער פערקויף פארקומען אין דער צייט פון 1 אפריל ביז'ן 10 סעפטעמבער פון 9 אינדערפריה ביז 9 אין אוונט. ביז איצט האט דער אויבענדערמאנטער האנדעל געקענט פארקומען אין די זומער-חדשים ביז 11 א זייגער אוונט.

דער גאסען - פערקויף פון צייטונגען און טאבאק-אויסארבייטונגען קען אין א געוועהנליכען וואכען טאג פארקומען צווישען 7 אינדערפריה ביז 11 אין אוונט.

די האנדעלס-שעה'ן אין רעסטאראציעס, צוקערניעס, מלעטשארניעס, קאווארניעס. פיוואַרניעס, חצנשטובען או"ח וועלען בעשטימט ווערען דורך דער ארטיגער-פראמיער טעטעט. די לעצטע האט דאס רעכט צו ערלויבען די אינהאבער פון רעסטאראציעס וועלכע בעזיצען פאטענטען פון דער ערשטער אדער צווייטער קאטעגאריע, צו האלטען אפען זייערע האנדעלס-לאקאלען אויך אין די שפעטערע שעה'ן. אזא ערלויבניש קאן ארויסגעגעבען ווערען בלויז אויף איין יאהר. די צייט, בעת וועלכע די בעטרעפענדע אונטערנעהמונג איז געשלאסען ווערט פערעכענט די ערלויבטע האנדעלס-שעה'ן בכלל איז דער האנדעל ערלויבט ביז 7 א זייגער אין אוונט. שבת און ערב חגא מעגען יאטקעס און מאורשט-געשעפטען זיין אפען ביז 8 א זייגער און פריזיר - אנשטאלטען ביז 9 א זייגער אוונט.

די נייע פארשריפטען וועגען האנדעלס-שעה'ן קענען אנגעוענדעט ווערען נאר צו די אונטערנעהמער אבער נישט צו די אנגעשטעלטע. פאר וועלכע עס איז איינגעפיהרט א 8-שטונדיגער ארבייטס-טאג.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון סוחרים און פאבריקאנטען-באנק.

זונטאג דעם 15 ד. ח. קומט פאר אין לאקאל פון סוחרים - פעראיין די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער היגער קאאפעראטיווער פאבריקאנטען און סוחרים-באנק.

מיר האלטען פאר איבעריג צו חזרן די וויכטיגקייט פון דער ראציאנעלער קאאפעראטיווער באנק אינסטיטוציע פאר דעם היגען יודישען סוחרים-שטאנד, אין משך פון איהר עקזיסטענץ האבען זיך די היגע גורים שוין גענוג איבערצייגט אז די דאזיגע באנק שטעהט אויף דער געהעריגער הויך און ערפילט איהרע אויפגאבען.

אויף דער אלגעמיינער פערזאמלונג האט יעדער מיטגליעד האבען די מעגליכקייט זיך גענוי צו בעקענען מיט איהר טעטיגקייט אין משך פון פערגאנגענעם יאהר, אזוי דורכ'ן בילאנס און דעם רעכנונג פון געווין און פערלוסט וואס ווערט פארגעלייגט ווערען, ווי אויך פון די בעריכטען וואס עס וועלען איבערגעבען די פערוואלטונג און דער ראט און ס'איז זעלבסטפערשטענדליך אז קיינער פון די מיטגלידער האט אויף דער אלגעמיינער פערזאמלונג נישט פעהלען.

דאבריי דארף אויסגעדריגט בעמערקט ווערען, אז לויט'ן סטאטוט פון דער באנק איז די אלגעמיינע פערזאמלונג גילטיג באלד און ערשטען טערמין נישט אבהענגיג אויף דער צאהל אנוועזענדע מיטגלידער אזוי אז די וואס וועלען זיין אנוועזענד מארען נישט פערשפעטיגען.

יום-טוב רעפערטואר אין יודישען טעאטער.

די יום-טוב פארשטעלונגען אין יודישען טעאטער געהען מיט'ן גרעסטען עיפאלג, יעדע פארשטעלונג איז אויס-פערקויפט און הינדערטער מענשען געהען אוועק נישט קענענדיג זיך ארהנ קריגען אין זאל אריין.

אויף די צווייטע טעג יום-טוב ווערט צוגעגרייט פאלגענדער רעפערטואר:

הײנט דינסטאג, האלב 9 אוונט, ווערט אויפגעפיהרט די הערליכע אויס-שטאטונגס - אפערעטע „די יודישע נשמה", מארגען מיטוואך נאכמיטאג ווערט געגעבען די וועלט אויסגעצייכנעטע פיעסע „די יודישע שיקסע". מיטוואך אוונט ווערט געגעבען די לאנג ערווארטעטע פיעסע „דאס לעבען איז א פרוי", דאנערשטאג דעם לעצטען טאג יום-טוב נאכמיטאג ווערט געגעבען די זעהר פרעהליכע אפערעטע „דער רבי האט געהייסען פרעהליך זיין", דאנערשטאג אוונט מוצאי יום-טוב קומט די אפת'ע פרעמיערע וואס האט אנגעמאכט א רושם אין דער טעאטער-וועלט און איז געשפילט געווארען הונדערטער מאל אויף דער יודישער בוהנע אין אמעריקא און ווארשא מיט'ן גרעסטען ערפאלג. אפערעטע אין 3 אקטען מיט א פראלאג „יודעלעס בר מצוה".

מיט אזא ווערט, די לייטונג פון יודישען טעאטער האט זיך בעמיהט צו געבען איהרע בעזוכער פון א גאנץ יאהר א עונג יום-טוב אין פולען זין פון ווארט.

שבת, ד. 14 אפריל 1928 י. 7 א זייגער אוונט

קומט פאר אין לאקאל פון „טאז" אגראדאווא 14

די אלגעמיינע פערזאמלונג פון „טאז"

1) ערעפנונג און וועהלען פון א פארויצער. 2) פראטאקאל פון דער לעצטער אלגעמיינער פערזאמלונג. 3) טעטיגקייטס-בעריכט פון דער פערזאמלונג און רעוויזיאנס - קאמיסיע. 4) בודזשעט - פרעליטינאר אויפ'ן יאהר 1927-8. 5) פרייע פארשלאגען. 6) וואהלען פון א פערוואלטונג און א רעוויזיאנס - קאמיסיע.

אין פאל, ווען אויף די פערזאמלונג וועט נישט קומען די נויטיגע צאהל מיטגלידער, וועט פארקומען די פערזאמלונג דעם זעלבען טאג און אין דעם זעלבען לאקאל 8 א זייגער אוונט אין צווייטען טערמין, און וועט זיין גילטיג ביי יעדע צאהל מיטגלידער (לויט דעם §20 פון סטאטוט)

די פערוואלטונג ווענדעט זיך צו אלע איהרע מיטגלידער מיט'ן אוופרוף, פינקטליך צו קומען אויף דער אלגעמיינער פערזאמלונג, און אזוי ארום צו ווייזען זייער אינטערעס און פערשטאנד פאר די וויכטיגקייט פון דער טאז-ארבייט, דערביי איז נויטיג, אז די מיטגלידער וועלען זיך גענוי בעקענען מיט דער טעטיגקייט פון דער געזעלשאפט און דירעקט ארויסזאגען זייער מיינונג, פארשלאגען און וואונשען.

לעזט אויפמערקזאם!

די בעוואוסטע

פראצאוניע פון פערטיגע דאמען-בעקליידונג

ר. וואלפאוויטש

וואס האט זיך געפונען ביז איצט אויף ווארשאווער 46

איז איבערגעטראגען געווארען אין נייעם מארק 6

חויז ח' הייסעלפיש, פראנט, ערשטער שטאק

וואו עס ווערט אויסגעפערטיגט אלערליי דאמען-בעקליידונג לויט די לעצטע

נייעסטע ענגלישע און אייראפעישע פאסאנען. אויך איז פערהאן אויף

לאגער א גרויסער אויסוואהל פון פערטיגע דאמען-בעקליידונג

און נעמט אויך אן אלערליי בעשטעלונגען.

די קונדען ווערען בעהאנדעלט פונקטליך און רעעל.

געדענקט די אדרעס:

ר. וואלפאוויטש, נייער מארק 6, פראנט 1 שטאק

קליינער פעליעטאָן.

מיין שכנ'ס טענות.

אז איך האב נור בעוויזען הבדלה צו מאכען, האט זיך אויפגעפרעגט די טהיר און מיין שכן ר' ישראל יודל האט מיר אנגעשטאט א חיזוק. איך האב בעמערקט אז מיין גאסט איז עפיס צוטראגען און נישט לאנג הארטענדיג האט ער זיך אהעקגעזעצט און אנגעהויבען זיך טראגערען פון האר צען:

ווי איהר ווייסט בין איך שפענדיג געווען אויף צרות, ביי מיר אין שטוב האט תמיד געשפיען דער דלות, מיין ווייב און קינדער האבען קיינמאל נישט געהאט צו עסען צו דער זעט און קיין מלבוש אויפ'ן לייב, דערפאר בין איך אבער געווען א כלל - מחוער, א גאנצער קנאקער און אלע חברות, אומעטום בין איך געווען א גאנצער כל ולך און דאס איז דאך א דבר ידוע אז ווען מען איז עוסק אין צרכי ציבור איז מען אוועק געהאקטע צרות. מיין ווייב האט זיך ביי מיר געבעטען: ישראל יודעל, דערבארים דיך, הער אויף צו זארגען פאר יענעם, זארג אביסעל אויך פאר דיר, געדענק אז דו האסט א ווייב און א קינד, און זי האט מיר אויף אזוי וועלכע האבען זיך געפטערט פאר דער מענטשהייט האבען אליין נישט צו פרעסען. הקיצור איך האב געזעהן, אז זי איז גערעכט, אז פון טאג צו טאג ווערט אלץ ערגער, האב איך בעשלאסען זיך צו פאלגען און אנגעהויבען צו זארגען פאר זיך אליין, און דעם אמת זאגען-דיג איז זעהר דאמאלס מיר אפעק בעסער, א שטיקעל ברויט האב איך, און אויך מיין ווייב האט זיך געטאפט דעם עושטען פאלטען פאר איינען געלר, און הער צומיסט פארלאָז ווענען מיר אודאי בעפרידיגט, ווארום קיינער זאגט נישט אז מיר לעבען פון זיי.

און ראנקען גאט, מיר האבען אנגעגרייט א יום - טוב ווער מיר גוטס ווינשט, איך האבען מיר זיך געמאכט אנצוטהון און אויפ'ן סדר האב איך זיך געפיהלט ווי א אמת'ער בן חורין, אבער א סגים אז איך בין שוין א פערשטעלטער מענש, אז מיין נשמה קאן זיך נישט בערוהיגען זי מוז רעאגירען אויף יעדער עולה, ווארום אזוי ווי כ'בין גור ארוים אין גאס האב איך זיך שוין אנגעשטויסען אויף זאכען וואס האבען מיך אויפגערעגט און כ'קאן זיי נישט בעהאלטען, עס דריקט מיך און מוז זיך ארויסרעדען פון הארץ.

קודם כל האב איך געהאט ענמת נפש פון מענעס א שכן א טרעגער, וועלכער האט נישט בעקומען אין דער נדיבע קיין קמחא. האלט ער אין איין שעלטען די נדיבע, די ראָטאָרעס און די גאנצע וועלט, ווען איך זאג צו איהם: ר' חיים וואס שעלט איהר, וואס וועלט איהר גליקליך געווען אז איהר וועלט שוין בעקומען די 6 גילדען, ווי איך זעה האט איהר דאנקען גאט אהן קמחא א גאנצן שעהנעם יום-טוב, און צחצחנס און דאך פשוט א שענדע געלט צו געבען א נדבה אין דער צייט ווען מען דארף עס נישט האבען, געסער איז דאך אז מען גיט אוועק די פאר גילדען די וואס דארפען יא. ער מיין שכן דער טרעגער, וויל זיך אבער נישט בערוהיגען, ער האלט אין שרייען אז איהם קומט קמחא ער האט שוין א „חזקה" דערויף, אלע יאהר בעקומט ער האט מען איהם היי-יאהר אויך געדארפט געבען.

שפעטער בין איך אוועק אויף א מעטש ווי עס האבען געקעמפט די שפילער פון ספארט און מורן פעראיין מיט די „הארטאט" און אויך דארט האב איך קיין נחת נישט געהאט, ווארום איך קאן נישט פערשטעהן אז ווען מען שפילט א מעטש מוז מען דוקא ארויס געהן מיט צובראכענע פיס?

דאן בין איך אוועק אין יודישען טעאטער ווי כ'האב געהאט אויסגעקויפט א בילעט און מען האט נישט געשפילט, ווען כ'האב זיך אנגעפרעגט היתכן? פארוואס דערלויבט מען נישט צו שפילען, האט מען מיר געענטפערט אז אין 3 טעג פאר די פוילישע ימים-טובים מעג מען שפילען נאר אין די חכנסה נעהט אויף פילאנטראפישע צוועקען און די פארשטעלונגען האבען געזאָלט געהן פאר די 2 וויכטיגע אינסטיטוציעס פאר'ן „דאגראטשינאטשם" און „טאז" און ס'איז שוין זאגאר גע ווען א בעשלאסענע זאך, נור דן לעצטע מינוט האט די פילאנטראפישע פרוי דעבוזשינסקא זיך מיישב געווען אז עס לוינט איהר נישט דער עסק און איבער דעם איז פון אלעס גאר-נישט געווארען.

איך גיי אוועק אין דער וועלנערקוך און זעה ווי איבער הונדערט יודישע סאלדאטען זיצען ביים טיש און עסען, יודישע פרעלייכס און יוגנעלעך דערלאנגען זיי די פארציעס איז עס מיר שטארק געפעלען געווארען, זעה איך אבער ווי עס קומען ארויס פערשיידענע מענשען צוקוקען און איבערהויפט די פעניענקעס, וועלכע קומען טעגליך פלוידערן מיט זייערע קאלעזשאנקעס און שטערן די ארבייט און דאס פערדרוסט מיך, וואס זאל איך טהון, איך קאן נישט לייידען אזעלכע זאכען.

איך שפאציר ארום אין דער אלעע מיט מיין ווייב און גיב א קוק ווי עס-ליכע יודישע געשעפטען ווענען זיך אפען אזוי ווי אלע טעג פון א גאנץ יאהר, מען לייזט געלד ווי אינדערוואָכען, פרעגט איך ביי זיך, ווען אידי-גענטליך איז ביי זיי יום - טוב און צי קאנען זיי איבערהויפט פיהלען דעם אייגענטליכען זין פון יום-טוב, און נאך איינס, מיט זייער אפען האלטען שבת און יום-טוב די נעהטלבער בע-שטערען זיי דאך דעם קאמף פאר דעם אז מיר וועלען קענען עפענען וונטאג די נעהטלבער. גאר מעהר ענגמת-נפש האב איך געהאט פון א שיך-געשעפט, וועלכער האט נישט דעם מוטה אויפצומאכען בארע טירען פון זיין געשעפט נור א האלבע מיר אז עס זאל הייסען צו און אפען.

עס ווילט זיך נאר זיי זאגען אט די אלע, אז ווען זיי האלטען געהאט פערמאכט די נעהטלבער האלטען זיי אפשר גע-לייזט אביסעל ווייניגער געלד, דער-פאר אבער האלטען זיי געבראכט מעהר כבוד זייער פאלק. אט וועהט אז די מויערים און דארף העסען מעהר אונז אבצושאצען ווי איהר, והראיה, אז דעם פערגאנגענעם פרייטאג נישט קוקענדיג דערויף וואס עס איז נעהען הארט פאר דער קריספליפער חנאות איז פונדעסטוועגען קיין איין מויער נישט געקיטען פון דארף.

וועהט אז די מויערים פון דארף ווע-גען מעהר מענשען ווי אונזער.

אזוי פאניע סמעל האב איך אויף שריט און טריט נאר קרענקונג און דאס, פערגעדינגט מיין ר' ישראל יודעל זיין געשפרעך איז דן סבה פון מיין אויפרעגונג.

וועהס איהר איין זאך בין איך הי-ריגען פסח דערגאנגען—זאגט מיין שכן ווייטער—וואס כ'האב קיינמאל נישט געהאוסט און דאס איז, פארוואס מען פערזארגט זיך אויף פסח מיט אוויפיל אייער און דאס איז עפיס א גאנצער ענין.

ערשט היי-יאהר האב איך געפונען א ענטפער, דעם צווייטען טאג יום-טוב האב איך געשיקט מיין משרת מיט א עוף שחט'ן און אזוי ווי כ'האב אבער פערגעסען אויסצוקויפען א קויטעל האט דער שוחט זיך געהייסען ברענ-גען עטליכע אייער וואס עס זיין פאר שחיטה-געלד. כך הוה פאר 2 אייער איז מיין עוף געשח'טען געווארען, מיין ר' יודעל צולאכט זיך און ווינשענדיג מיר א גוטען יום - טוב געזעגנט ער זיך מיט מיר מיט א בעסערען געמיטה ווי ער איז אריינגעקומען.

נאכטראכטענדיג וועגען אלעס וואס מיין שכן האט מיר דערצעהלט האב איך איינגעזעהען אז אין א סך פונקטען איז ער פולשטענדיג גערעכט.

סמאל

„גרויס טשענסטאָכאָווי".

און פון האָבען מיט א לענגע־ע צײַט צוריק געמעלדען חערט און די רעגירונגס־קרײַזען פּראָיעקטירט צוצו־טײלען א גאנצע רײַהע דערפער פון פערשידענע געגענדען צו דער שטאָדט טשענסטאָכאָוו, כדי אזוי ארום צו שאַ־פען א „גרויס טשענסטאָכאָוו". און פון געמונגען טור אין לעצטען נומער פון „דזיענניק אוסטאַוו" פערעפענטליכט א פערארדנונג פון מיניסטאָרען־ראַט לויט וועלכער זײַנען חערען צוגעטײלט צו דער שטאָדט טשענסטאָכאָוו די דערפער: ראקאָוו, סטאַראָמי־גראָש, סטראַדאָם, זאווישע, לישעניעץ, קאָמינען און מירעוו.

די פערבריײטעטע געענדערטע גרע־ניצען פון דער שטאָדט טשענסטאָכאָוו האָט אינאָ צילרען א גרויס טשענסטאָ־כאָוו מיט א צאָהל אײַנוואוינער פון 120 טויזענד.

אין געביט פון שטח חאָט די שטאָדט טשענסטאָכאָוו איצט צאָהלען 55 קוואַד־ראַט קילאָמעטער, אנשטאָט ביז איצט 43 קוואַדראַט קילאָמעטער אלזא מיט 11 קוואַדראַט קילאָמעטער מעהר.

פאר דער ווירטשער זאך איז די דאָ־זיגע פערגרעסערונג נישט געוואונשען, וואָרום אין דער ערשטער רײַהע מעט אונזערע ראָל און פּראָצענט־פערהעלט־ניש אין דער שטאָדט־ווירטשאַפט פער־קלענערט חערען.

Pani może oszczędzać

nawet w obecnym ciężkim okresie drożyzny, panującej we wszystkich dziedzinach. Ile pieniędzy naprzykład wydała Szan. Pani na zakup nowej bielizny, w miejsce zniszczonej? A czy pieniądze to nie byłyby Szan. Pani potrzebne na inne sprawunki? — Proszę Sz. P. przyjąć dobrą radę: chcąc dwukrotnie dłużej zachować zapas bielizny, unikać należy szkodliwych, drogich środków do prania, używając w przyszłości jedynie tylko szlachetne, neutralne mydło „Kołłontay z pralką", które bezwarunkowo zadowoli Szan. Panią. Mydło „Kołłontay" wydziela silną delikatną pianę, jest subtelnie perfumowane i pod gwarancją nie zaszkodzi choćby najdelikatniejszej tkaninie.

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927.
Zastępca: I. LEWKOWICZ, Częstochowa, Narutowicza № 15.

Lekarz - Dentysta
A. GOTTAJNER
Ogrodowa 19
wejście również przez N. Rynek 11
przyjmuje
od godz. 10—1 i od 3—7 wiecz.

די מאָדערנסטע אויפאַרבײַטונג פון
צעמענט־פּליטען אויף כאָרניקעס
א. פּראָסקוראָווסקי, פּילסודסקי 31
דאָרט זענען צו פערדינגען 2 געמויערטע סקלאַדען

יין כשר לפּסח!

עמפּפעהלט א גרויסען אויסוואהל פון פערשיעדענע
ווײַנען און מעהד
די בעסטע סאָרטען און צו בילינע פּרײַזען
דאָס לאנג־ענגזומטירענדע חײַן־געשעפט פון
ש. גאָלד סטראַזשאַצקא 16
און ווײַן־קעלער וואַרשאַווער גאַס 11.

אַטראַפּען־אַ־טראַפּען..

יעדער שריט אויף האַרטע לעדער־אָבצאַסען פערברויכט אומזיסט די מוס־קולען און די נערווען. עס דערשיטערט דעם גאַנצען אָרגאַניזם און די מויזענ־דער שריט, וואָס מען מאַכט איבער'ן טאָג, ווירקען אויף אונזער פיזישער און גײַסטיגער ווידערשטאַנדס־פעהיגקייט ווי א טראַפּען וואַסער נאָך א טראַפּען, וואָס מולעט אויס א שטיין.

טראָגט גומי־אָבצאַסען „בערסאָן". זיי גיבען אײַך אַן אַנגענעהמען גאַנג, וואָס איז פרײַ פון ערשיטערונגען, שוינען דעם קערפּער און די נערווען און זענען א גאַראַנטיע פון אײַערע קולטורעלע מענש.

קיין לוקסוס, ביליגער און האַלטבאַרער ווי לעדער.

טראָגען „בערסאָן" איז אַן אָנגענעהמ'ער תענוג

Zatwierdzone przez M. R. S.
Wieczorowe Kursy Językowe
w CZĘSTOCHOWIE

pod kierownictwem prof. **Leona Wajnsztoka**, absolwenta Uniwersytetu Paryskiego zostają uruchomione z dniem 20-go kwietnia w lokalu **Szkoły Zofji Wajnsztokówny**, PIŁSUDSKIEGO 13.

Czynne będą stopnie: elementarny, średni i wyższy — języków
Angielskiego, Francuskiego i Niemieckiego.
Informacje i zapisy w kancelarji Piłsudskiego 13, II brama, II piętro od 12 do 13 i od 15 do 17.

אויף ראַטעס | שנעל — רעעל ביליגער ווי איבעראַל! | אויף ראַטעס

צום קומענדען זומער־סעזאָן

איז מײַן מאַנופאַקטור־לאַגער פערזעהען מיט די בעסטע און שענסטע **זומער־סחורות** און פערלויף פון עטליכע טעג גיב איך גרויס אויסגעפערטיגט דורך די בעסטע שנײַ־דער־מײַסטער: **מענער ־ אַנציגער, סעק, דאַמען ־ פּאַלטען'ס, קאָסטיומען, ווײַד־מענטיל, פּלוש־דעקען, גומענע פּאַלטען'ס, מאַנופאַקטור־סחורות**
— אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען. —

געדענקט! וואַרט נישט אויף דער לעצטער מינוט, נאָר יעצט קענט איהר זיין צופרידען.
קומט און איבערצײַיגט אײַך! פערשרײַבט אײַך מײַן אדרעס:

פירמא **„וויפּלאַט"**
אַלטער מאַרק, רוג נאַרנצאַרסקא 25
אינהאַבער משה נודעלמאַן.

דאָס קאָנצעסיאָנירטע חדר־שולע
פּנחס אַרקוש, אַלטער מאַרק 9.

נעמט אָן תלמידים צום נײַעם זמן, אויך שול קינדער פון די פּאָווסעכנע שולען אויף אַלע העברעאישע לימודים, תנ"ך, תלמוד, און אַרגענטינע בילדונג.
אַלע אונטעריכטונגען ווערען דורך קוואַליפיצירטע פּעדאַגאָגען, די ערציהונג איז א רעליגיעז־נאַציאָנאַלע. אַלע ארעמע תלמודים זענען פרײַ פון צאָהלונגס־שול.
איך פערהאָף אז די געעהרטע בעלי־בתים קענענדיג מײַן ערליכע איבערגעבענהייט אין דער קינדער ערציהונג וועלען מיר חי ביז איצט אָנפערטרויען די ערציהונג פון זעערע קינדער.

מיט אַכטונג פּנחס אַרקוש, אַלטער מאַרק 9.

טעאַטער „נאָווי" אַלעע 43

פּראָגראַם פון מיטוואָך דעם 11 אַפּריל און ווײַטערדיגע טעג. ספּעציעל אויפ'ן יודישען יום־טוב! דער גרעסטער סופּער־שלאַגער פון סעזאָן! דער גרעסטער טראַגיקער **קאָנראַד ווײַד** אין'ס פילם
Mężczyzna z przeszłością (Doktór X)
ריהרענדע ליבעס־דראַמא פון א מענש, וועלכער איז געצװונגען צו לעבען מיט א דאָפּעלט לעבען. די האַנדלונג קומט פאָר אין תפיסה, אויפ'ן אינזעל מאַן־נואַר, אין די הײַלען פון מאַרסיליען און אַלושיר.
נישט אַכטענדיג אויף די גרויסע קאָסטען פונ'ם בילד זענען די פּרײַזען נישט געהעכערט.
אַנהויב פון די פאָרשטעלונגען אום יום־טוב 4 נאָכמיטאַג.

פּאָטאָקאָל

מיר בעשײַנינען היערמיט אז די נעבראַנדער פּאָטאָק אונטער דער פירמא „י. ד. פּאָטאָק זעהנע" אין מאַ־לאָבאָנדז נעבען בענדין, אז די קאָקוס־פּוטער פון קאָקוסניסע וואָס ווערט אויס־געאַרבייט אין זייער פאַבריק אין מאַ־לאָבאָנדז מיט דעם נאָמען **„פּאָטאָקאָל"** ווערט געמאַכט בהכשר גמור **על הג הפּסח** על צד היותר טוב אונטער אונזער אויפזיכט און די פּוטער מעגען עסען היראים והחרדים און צו בענוצען אזוי צו פלײשיגע ווי צו מילכיגע מאכלים אָהן שום נאָכדענקונג. אויף יעדען פּאַקעט בעפינ־דעט זיך א שטעמפּעל כשר לפּסח בהשגחת הרב והבד"צ דבענדין.
ופּעה"ב אור ה' יתרו תרפ"ח בענדין.

חנוך צבי הכהן לעווין אב"ד
יהושע דומ"צ
דן יצחק דומ"צ
חנוך דוד סג"ל דומ"צ

פערטרעטער אויף טשענסטאָכאָוו און אומגעגנד: י. גראַדאָן, סטראַזשאַצקא 14

OBUWIE BATA!!

Obstalunki na OBUWIE płócienne i skórzane Czechosłowackiej fabryki T. i A. BATA są wykonywane i wysyłane ze składu pozedstawicieli **S. Baker & Co.**, Warszawa Zielna 30. Tel 80-58.

Uwaga: Firma Z. SZARFF i SZYDŁOWSKI w Częstochowie nie jest upoważniona do przyjmowania obstalunków.

גדבות איז רעדאַקציע

ל. ראָזענבוים פון בכו־רים 2,50 פאר בית לחם.
מ. אײַדעלמאַן 2 זל. פאר בית לחם.
מ. ברזאָסקי 2 זלאָטעס פאר עזרה.

גרויסער! אונגעוועהנליכער! יום טוב־פּראָגראַם! פילם איבער פילמען!
פאַסצינירענדע דראַמא אין 12 מעכטיגע אַקטען.
אין די די הויפּט־ראָלען:
די נײַע **ליליאַנא גיש** די נישט פערגעסענע **זשאַנעט גײַנאָר** בעקאַנט פונ'ם בילד Wschód Słońca
איז איהר אונפערגעסענער פּאַרטנער
טשאַרלס פאַרעל.
פאר יוגענד ערלויבט און עמפּפעהלט.

חײַנט און ווײַטערע טעג.
Siódme Niebo

טעאַטער „אָדעאָן" אַלעע 27
לעצטער סעאַנס 9-15 אָװענד.
געוועהנליכע פּרײַזען.

OSTATNI POCAŁUNEK

פילם, פול מיט שפּאַנענדער סענסאַציע און ליבע.
נעוועהנליכע פּרײַזען. — אַנהויב אין וואָכען־טעג 5, שבת 4, זונטאַג און יום־טוב 3 נאָכם.

פון דאָנערשטאָג דעם 9 אַפּריל און ווײַטערע טעג
דער אונפערגעסליכער העלד פון דער „גרויסער פּאַראַד"
דזשאָן דזשילבערט און זשאָן גראַפאָרד
אין דער סענסאַציאָנעל־ערױטישער דראַמא

טעאַטער **נאָוואָשטשי** אַלעע 12.
לעצטער סעאַנס האַלב 10.

Redaktor Izrael PŁOCKIER   Wydawca B. BOCIAN   Druk. B. BOCIAN aleja I-sza